

BABEL BALÁZZSAL
BESZÉLGET DVORSZKY HEDVIG

Pro regno Dei

mitől és hiszek

PRO REGNO DEI

Bábel Balázssal
beszélget
Dvorszky Hedvig

MIÉRT HISZEK?
LVI. kötet

Pro regno Dei

Bábel Balázssal
beszélget
Dvorszky Hedvig

KAIROSZ KIADÓ, 2008

© Dvorszky Hedvig, 2008

© Kairosz Kiadó, 2008

Borítóterv:
Kissík Fényírdája

Minden jog fenntartva!

ISSN 1785-1491
ISBN 978 963 662 025 7

A kiadásért felel: Bedő György,
a Kairosz Kiadó ügyvezetője

Nyomdai előkészítés: Tordas és Társa Kft.
Nyomás és kötészet: Kinizsi Nyomda, Debrecen
Felelős vezető: Bördős János

Pro regno Dei – az Isten országáért. Ez a papi jelmondat vezérli dr. Bábel Balázs érsek urat immár évtizedek óta, derűvel végzett, tartalmas szolgálata során.

Az ország lakosságának jelentős része legutóbb 2007. augusztus 20-án figyelt fel rá, amikor az MTV államalapítási ünnepségünket közvetítő műsorában határozott hangvétellel fogalmazta meg Magyarország társadalmi, erkölcsi és közéleti megrokkánásának tényét. A diagnózis tömörsége, nemkülönben a terápiára utaló ajánlás megrendítő hatású volt, hiszen a Magyar Katolikus Püspöki Kar jeles képviselőinek körében, a Szent István Bazilikánál tartott kiemelt egyházi ünnepség keretében hangzott el.

Bábel Balázs nem csupán komolyan

vette jelmondatának távlatos célkitűzéseit, hanem szép magyar nyelven meg is fogalmazta azt. Amint Jézus mondta Isten országáról, hogy pártatlan ajándék és érték, amelynek megszerzéséért komolyan kell fáradozni (Mt. 11, 12), az érsek úr is világos útmutatást adott.

Amióta a kalocsai főszékesegyházi püspöki palotába költözött, mindennapi életvitelével, rengeteg munkájával és az egész országra kiterjedően vállalt előadásaival, személyes részvételével képviseli azt az elvet, amelyről ebben az interjúkötetben is beszélgettünk. „Házam mindenkor nyitva áll a papok és a hívek előtt, azt szeretném, ha azt atyai háznak tekintenék... bizalommal akarok szolgálni.”

Talán Kalocsa mezővárosi jellege miatt, talán az ő vidéki születése miatt, szívesen nevezi magát „parasztpüspöknek”, miközben ontja magából a klasszikusok latin és magyar nyelvű gondolatait, könnyedén repdes jelentős írók, költők, filozófusok, teológusok, tudósok és művészek idézetei között. A szószéki beszédek és az egyházközségi látogatások, az esketés és a temetés íve közötti

hétköznapi lét, valamint az országos egyházi eseményekben való részvétele mellett számos könyvet jelentet meg saját írásaiból, beszédeiből, a vele készült interjúk válogatásaiból. Ezeknek óriási a jelentősége értékválságos jelen időnkben, elsősorban azért, mert az évtizedes szellemi agymosás következtében istenhitét veszített vagy abban meggyengült emberek számára közérthető nyelven hozza közel a keresztény hit lényegét. 2004-ben *Az Isten országáért* címmel adott közre egy válogatást az Antológia Kiadó, 2005-ben pedig a Szent István Társulat a Pásztorok sorozatában jelentette meg a kalocsai érsek megrendítően őszinte gondolatait *Isten országútján* címmel. Különösen kiemelkedő szerepe van a katolikus egyház vezetőinek az ökumené szellemiségének megfelelő újszerű, mai misszióban. Az Ökumenikus Bizottság elnöke jelenleg dr. Bábel Balázs. A keresztény Európa újrateremtésének igénye megszabja a feladatokat. Felismerve a szekularizáció okozta károkat, ma már a templomok zárt keretei helyett a papságnak élnie kell a nyilvánosság szinte valamennyi

lehetőségével. Dr. Bábel Balázs az írott és elhangzó szó erejét a modern médiák adta kommunikáció alkalmazásával, felhasználásával, egyházi és közéleti konferenciákon való részvételével, sajátos humorával kitűnően hasznosítja.

2008-ban, a Biblia évében, *Régi és új* címmel újabb, beszédeit, írásait tartalmazó könyve jelent meg.

Mi e kötetben közreadott beszélgetésünkben szeretnénk az olvasókhoz közelebb hozni a tudatosan puritán körülmények között élő és dolgozó, a nemzetben és a közösségben felelősen gondolkodó személyiséget, a hitében szilárd embert.

Dvorszky Hedvig

- Úgy tűnik, a Magyar Katolikus Püspöki Karon, a magyar katolikus egyházon belül ön egy meglehetősen határozott véleményt alkotó pap. A legszerényebb beosztású plébániái papok és a magas rangú egyházi méltóságok is tiszteletben tartják, ha Bábel Balázs megnyilvánul. Honnan meríti ön ezt az elszánt, tiszta magyar nyelvű megfogalmazást, amit mindenki megért?

- Mid van, amit nem kaptál? – mondja Szent Pál apostol. És hogy ki mennyi talentumot kapott az Istentől, azt sokszor utólag lehet fölmérni. Talán kaptam egy kis beszédkésztség-talentumot. Részben örököltem, mert apám is nagyon jó szótehetségű ember volt. Negyven vagy ötven éven keresztül ő köszön-

tötte a püspököt, de megsértődött volna, ha a plébános leírja neki azt a szöveget, amelyet olyankor mondania kellett. Ezt azért mondhatom retorikai teljesítménynek, mert amikor bérme-
lok, látom, hogy három mondatot papír nélkül általában nem tudnak elmon-
dani az emberek. Az a legérdekesebb, amikor egy plébánia két filiáján bérme-
lok ugyanazon nap, ugyanazt a szöveget hallom mindkét helyen. Ebből kikövet-
keztetem, hogy a plébános megírja a sokszor főiskolai, de akár érettségizett embernek, és ő fölolvassa nekem.

Biztos, hogy otthonról hoztam a beszédkésztséget is, ám ahogy az ókori latinok mondták: A költők születnek, a szónokok lesznek. Én magam is nyilván egy hosszú tanulási folyamat által jutottam el oda, ahová eljutottam, azonban alapjában ott van az Istentől kapott talentum. Azután a sok olvasás, a sokféle megnyilatkozás, s például az, hogy én általános iskolás koromban több szavaló- és prózamondó versenyen vettem részt. Általában a járási versenyen túl nem jutottam, mert mindig kiűtöttek egy forradalmi, egy vonalas verssel

vagy prózával. Én akkor is Móra Ferencről, Herczeg Ferencről és hasonlóktól tanultam meg ismert vagy ismeretlen irodalmi részleteket, és azt mondtam el.

Tehát van egy ilyenfajta múlt az életemben, ami predesztinált arra, hogy szónok is legyek – ha szónok volnék egyáltalán. Úgy gondolom, hogy az örök ítéleten, ha most véget érne az életem, nem kellene pironkodnom, hogy nem készültem a beszédekre. Sokféle megrovásban részesülnék az Istentől, de ezért nem, mert káplán koromtól kezdve már vasárnap délután gondolkodtam a következő vasárnap prédikációján, elolvastam hozzá különböző tanulmányokat. Azzal fogadott az első helyem princípálisa, hogy „itt nagy keresztje lesz, mert itt minden nap prédikálni kell”. Minden nap egy pár szót mondtam a híveknek. Tehát volt elég időm gyakorolni a beszédet. Később azután káplánként mérhetetlen sok temetési beszédet, esküvői beszédet mondtam, így kialakult bennem ez a készség. Az, hogy valaki tud-e fogalmazni vagy sem, az egy dolog, de hogy

mit mond, az a lényeg. Mert Szerb Antal írja, hogy a hívő tudja, hova fog ki-lyukadni a pap a beszédben, de arra kíváncsi, hogy hogyan. És ezt a hogyan-t kell megtalálni. Tóth Tihamér, akit le szoktak becsülni a mostani időkben – holott akkor ő betöltötte hivatását, hiszen megszólította rádión keresztül is az akkori embereket, az ifjúságnak olvasmányos könyveket adott a kezébe –, annak idején azt mondta: „egyik kezében legyen a Biblia, a másikban az újság”.

Tehát időszerűsíteni kell az örök ki-nyilatkoztatott igazságokat. Ezt szeretném én is lebontani. Miután nagyon sokféle élethelyzetet éltem meg több mint fél évszázados életem alatt, mondhatom, ezért nagyon nagy tapasztalatom van. Ugyanis sok helyen voltam káplán, sokféle életszituációval találkoztam, és én magam is sok mindent megéltem. Ebből adódóan úgy gondolom, mindig a realitás közelében járok, ha szólok az emberekhez.

– Hol volt káplán?

– Sok helyen. Kállóra helyeztek először, de ott épp hogy csak bemutatkoztam, utána Valkón, Vácszentlászlón voltam közös káplán, majd Tápiószecsőn, Tóalmáson, azután Pestújhelyen, Pest-erzsébeten, és onnét kerültem a Központi Szemináriumba. Ez azért is volt jó, hogyan sokféle főnököt és sokféle embert megismertem. Nem jelent nekem gondot, hogy szóljak az egyszerű parasztemberhez vagy a munkásemberhez, de nem jelent gondot az sem, ha egyetemi tanárokkal találkozom, nincs kisebbségi érzetem, csupán akkor, ha idegen nyelveken kellene megszólalnom. Mert ez nem adatott meg. Sok nyelvbe belekezdttem, de egyiket sem tudom jól. Talán a magyart.

– **Valóban így van. Azok a beszédek, amelyeket hallani lehet öntől, vagy írásban lehet olvasni, magukon viselnek egyfajta – talán így tudnék fogalmazni – sztereo nyelvhasználati tulajdonságot. Tehát ön, mintha figyelné a hallgatóságát. Nagyon figyel arra, milyen az aktív reakció, és ez olyan élőbeszédi tó-**

nust, példákat és hasonlatokat vált ki önből, mintha ott helyben születne meg a gondolat. Egy kicsit avaszon be: hogyan készül föl? Van egy merítési tára igékből vagy evangéliumi példázatokból, vagy a mindennapi helyzethez keresi a választott gondolatot?

– Hát semmiképpen sem prédikációs könyveket olvasok. Olvastam Pázmány Pétert annak idején. Minden vasárnapra rendelt szent evangéliumnak a pázmányi változatát megkerestem, és igen szaftos részeket meg is tanultam fejből. De mondjuk, vegyünk egy bibliaórát. Sorra veszem a szentírási részleteket, általában egy gondolat, egy csoda köré csoportosítom a mondanivalómat, és evvel ki kell töltenem negyvenöt percet. Először elolvasom, és az összes föllelhető kommentárt elolvasom hozzá, hogy ki mit mond. Még protestáns vizetekre is behajózok, mert ott is vannak nagyon jó kommentárok. Miután van egy vázlatom, akkor ezzel állok elő, és a helyzet szokta adni a példákat. Én a Szentléleknek tulajdonítom, hogy mi-

közben ott beszélek, eszembe jutnak példák, legyenek azok irodalmiak vagy az életből vettek. Körülbelül egy A4-es lapra van ráírva a negyvenöt percnél a szövege, amikor bibliaórát tartok, de mögötte több órányi készület van.

– Igazi pedagógusi fegyelmezettség, igazi lelkipásztori felkészültség kell ehhez. Az idő és a felfogóképesség ilyen sztereo figyelme biztos, hogy önt ilyen helyzetben magaslatokba emeli, és nagyon jó memóriája van.

– Igen, korábban nagyon büszke voltam a memóriámra. Most már gyöngül, főként a mindennapi dolgokban, de még azért elég sok verset és prózai részletet tudok fejből. Úgy ragadt rám, meg alá is húzgáltam mindent, ami engem érdekelt. Nekem az a könyv nem könyv, ami nincs aláhúzgálva. Szokták mondani, hogy ez nagy barbárság, de én úgy gondolom, a könyv a kifejezetten értékes – már a könyvészeti szempontból értékes – könyvek kivételével használati eszköz. Húzzuk alá a nagyon jó gondolatokat, a jó kifejezéseket. Így olvastam végig

gyakorlatilag a magyar klasszikusokat, főként a verseket. Nyilván a prózairodalmat nem lehet így, de azért ott is belefirkáltam a könyvekbe. A klasszikusainkat mind így olvastam végig, tehát legyen az Arany János, Petőfi, Pilinszky, Babits, mind alá van húzogatva, s könnyebben megtalálom, amit keresek.

Ez is hozzátartozik a készülétemhez. Kialakult az a készségem, hogy nem kell néznem a szöveget, kivéve, ha időre kell beszélnem a rádióban. Akkor is ránézek a szövegre, ha olyan kényes, politikai rezgéseket is kiváltó témáról szólok, amelynél jobb, ha nem ragadtatja el magát az ember. De egy vasárnapi bérnialáson soha nem veszek a kezembe papírt, csak figyelem az arcokat. Ha látnám, hogy álsóznak az emberek, akkor abbahagynám. Tehát ha unatkozónak közben, abbahagynám, de nem élek vissza a türelmükkel. Tehát nem végtelen hosszúságú beszéddel untatom őket, hanem lehet tudni, hogy mikor kezdődik és körülbelül mikor fejeződik be a bérnialás. Sohasem olyan hosszú, hogy ne legyen figyelhető. Erre pontosan megtanított a pasztoráció,

mert például a temetői beszédeket három-négy percben kellett elmondanom, mivel tizenkét percet kaptunk a ravatalozóban. S anélkül, hogy néztem volna az órát, tudtam kalibrálni ezt az időt. Így vagyok én a vasárnapi prédikációkkal is. Amikor látom, hogy nagyon figyelnek, akkor egy kicsit hosszabban szólok, és kifejezetten inspirál, ha sokan vannak. Némely embert az hoz lámpalázba, ha sokan hallgatják. Minél többen hallgatnak, minél többen figyelnek, engem annál inkább ösztönöz arra, hogy most szóljak hozzájuk.

- Valószínűleg nem véletlen. Gondolom, egy igazi evangéliumhirdető számára ez természetes inspiratív erő. Megtisztelne vele, ha elmondaná élete fontosabb állomásait, hogyan is jutott el eddig a püspöki pozícióig.

- Az elég egyszerű. 1950-ben születtem Gyónon. Ez a falu beleolvadt Dabasba. Annyira fontos számomra Gyón, hogy sosem dabasinak mondom magamat, hanem gyóninak. Gyóni Géza tudniillik ott született. Bosszankodtam a

pápai évkönyvön, amely minden monsignorét, püspököt, érseket jegyez, s évenként keresztül születésem helyének Győrt jelölte. Mindig beírtunk, hogy én gyóni vagyok, és nem győri. Talán most, a kilencedik évben hozták helyesen.

Tehát Gyónon születtem, paraszti családban. Apám tizennegyedik gyerek volt. Édesanyámék is paraszti családban éltek, ő már postás lett, de ugyanúgy benne volt a gazdálkodásban is, mert tehenünk, lovunk, ökrünk, mindenféle állatunk volt, ami abban az időben föllelhető volt egy paraszti udvarban. Ezért szoktam azt mondani, hogy utolsó mohikánja vagyok a latin és a paraszti kultúrának. Az utánam lévők vagy az egyiket, vagy a másikat ismerik, de a kettőt egyszerre ritkaság. Tehát hajtottam lovat, mindenféle állatunk volt, és még latint is tanultam. Ezt a mentalitást hoztam magammal. Nagyon sokat voltam idős emberekkel, ugyanis apám a legfiatalabb, és az ő bátyjai, az én nagybátyáim jóval idősebbek voltak. Volt olyan, aki az első háborút is végigharcolta. Én ezekkel az emberekkel a réten kaszáltam, szénát gyűjtöttem, kapáltam a szán-

tóföldön, sokat beszélgettünk. Az I. vagy a II. világháborúról is nagyon sok élményem van személyes szemüvegen át, amit elmondtak nekem. Tehát igen nagy volt a táv az ősök és köztem, mert az én nagyapám még a k. u. k.-ban (kaiserlich und königlich, az Osztrák–Magyar Monarchia hadserege) volt katona 1892-től 1896-ig Grazban és Bécsben. Már az I. világháborúba be se vitték. Annak az apja még a szabadságharc előtt született. Az ő apját meg agyonütötték a betyárok, amikor a csikójáért ment. Ez az ügy mindig az emlékezetemben van. Űkapám ugyanis egy uradalomnak volt a csikósa, és a csikót ellopták a betyárok – hosszú a történet –, ő pedig elment érte, és őt is agyonverték. Ha az üdvösségre eljutok, és az öregapám ottan élém áll, és azt mondja: milyen gyáva gyerek voltál, én a csikóért meg tudtam halni, akkor el fogom szégyellni magam, mert a jó pásztor életét adja a juhokért. Ugye? Tényleg sokszor motivál engem, hogy ilyen bátor őseim voltak, akik nem féltek. Hát most én mitől félek?

– Olyan érzékeny, lényegi pontot mondott ki most épp püspök úr, ami sokakkal együtt engem is, mint ebben az időszakban itt szenvedő magyar értelmiségit, nagyon bánt. Mint-ha kiveszett volna ez a fajta bátor kiállás a férfiakból is meg a nőkből is. Apró, jelentéktelen dolgokért tudnak egymásnak ugrani az emberek, de amiről ön beszél, az egészen más: kiállás az ügyek mellett, ez mintha ma nem lenne jellemző.

– Ez biztos. A Szentlélektől kapott erény is a bátorság, de azért kell hozzá az ember erőfeszítése. Romantikus dolognak tűnik, de elmondom. Amikor déli irányba megyek és Mohács tájéka felé érek, mindig Tomori Pál jut az eszembe. Ő bátor emberek volt. Nem szabad gyávának lenni. Anyám még hál' Istennek él, és gyakran így szól: fiam, szóljál, mikor hazaértél. Mondom: ne ijedezzen, engem már bemond a rádió, ha meghalok, és nagyon sok örömet szerzek ellenségeimnek. A bátorság erénye talán innét is van, hogy mindig ki mertem mondani, amit kellett. Előfor-

dult, hogy éppen nem mondtam ki, de nem hazudtam, mert fegyelmezett katoná voltam.

- Az előbb említette az ősökig visszamenő szellemi hagyatékot, hagyományt. Ha aktualizálok, azt mondhatom, ennek a „gerincroppanása” történt meg, vagyis ennyire semmit erővé válik itt a magyarnak mondott lélek. Szeretnék hinni abban, hogy vannak bátor emberek, de nem öncélúan, hanem tudatosan, értelmesen cselekvők. Ugyanis az egykori parasztbátorságnak megvolt az értelme: maga a föld, az abból származó termények, az emberek, a nagy létszámú családok és az azokért érzett felelősség, mellette a haza, a hazaszeretet és ilyen, manapság nem is hangoztatott dolgok. Ha ön azt mondja, hogy a paraszt-latin műveltség utolsó mohikánja, abban ez is benne van.

- Hannibálról olvastuk annak idején, hogy a hidegnek, melegnek egyaránt tűrője. Az az ember sosem lesz bátor, akinek van vesztenivalója és fél. Tehát aki-

nek azt mondják, hogy elveszíted az állásod, aztán nem jutsz föl a karrier ilyen és olyan fokára, az sosem lesz bátor. Akinek nincs vesztenivalója, az az ember bátor. De ez lelki természetű dolog. Tehát ha azt mondják nekem, hogy akkor nem leszel kalocsai érsek – akkor nem leszek kalocsai érsek. Az Isten kezében van a sorsunk. Ezzel kezdődik a bátorság. Hogy az Isten kezében van a sorsom, és nem félek attól, hogy most mit mondanak rám az ellenségeim. Ugyanakkor mindig őrizkedni kell attól, hogy azért mondjak valamit keményen, hogy másokat megbántsak, mert soha nem szándékom, hogy csak azért is szidjak valakit. Tehát: Ne gyalázz népet, fejedelmét! – olvassuk a Szentírásban. Én nagy nyilvánosság előtt a link emberekről sem szoktam rossz szóval szólni. Nem személyeskedem annyira.

Visszatérve: Gyónon jártam általános iskolába. Jó iskola volt. Tanárain a megnyíló dabasi gimnáziumban is tanítottak, és több férfi tanított, mint nő. Onnét kerültem a kecskeméti piarista gimnáziumba, amelyre nagyon jó emlékekkel gondolok vissza. Nehéz iskola

volt, szerettem a tanáraimat, gondolom, ők is szerettek engem, osztálytársaimat is. Tőlük sokat kaptam. Azután Egerbe kerültem szemináriumba, onnét kerültem el katonának. Visszatérve folytattam a szemináriumot Egerben, majd Budapesten fejeztem be a teológiai tanulmányaimat. A főiskolán és egyetemen voltak emlékezetes, nagy tanárim. Ugyanígy a gimnáziumban. Tehát én nagyon sokat kaptam tőlük, akiknek nem föltétlen tudom már a szavaikat idézni, de az életpéldájuk, az életfölfogásuk meghatározó volt számomra. Főnökeim között is volt ilyen, olyan, a legegyszerűbb emberektől is lehetett nagy életbölcsességre szert tenni.

Egy ember élete végtelen sok szál hálójába van függesztve. Hogy most miért éppen ott van az illető? Lehet fejtegetni, hogy ővele itt találkoztam, ott találkoztam, ez így, úgy történt. A nem hívő ember azt mondja, ez fátum. A hívő ember azt mondja, ebben benne van az isteni gondviselés vonalvezetése. Mint a portugál közmondásban: Isten az egyenesen ír a görbe vonalakon. De ugyanakkor meghagyja az ember szabad aka-

ratát, mert nem lehet azt mondani, ha valamit rosszul tettem vagy bűnt követtem el, hogy az az Istennek az akarata volt. Erről szó sincs. Legföljebb az lehet, hogy ha valaki abból a bűnéből föl-támad, megbánja. Istenszeretőknek minden a javára válik – mondja Szent Pál, és hozzáteszi Szent Ágoston: még a megbánt bűn is.

– Terelget minket a Jóisten! Talán érdemes lenne az egyetemi éveiről is beszélni, mert nem akármilyen időszakban végezett. S arról, hogyan alakult a papi karrierje...

– Én karrierre egyáltalán nem gondoltam. Azért is választottam a világi papságot, mert a szerzetes papok, akik ott voltak előttem és nagyon jó példát adtak, akkori megítélésem szerint a könnyebbik utat választották, a könnyebbik életformát. Egy közösségben vannak, főznek, mosnak, takarítanak rájuk, és természetesen főállásban tanárok és papok. S én úgy gondoltam, ha a szerzetességet vállalom, mert arra kapacitáltak még a bencések is, az részemről valamiképpen visszalépés, il-

letve a könnyebbik oldala a papságnak. Ezért akartam világi pap lenni. Hozzáteszem, a rendszerváltásig káplán voltam. Tehát nem voltam plébános, elég-
gé megbélyegzett ember voltam – nem egyházam, hanem az állam részéről. Elvették az útlevelemet kispap koromban, szocialista országba se mehettem. A BM egészen hosszú ideig, 1989. december 7-ig rendszeresen fölkeresett, és megadták az instrukciókat. Hozzáteszem, soha nem voltam III/3-as, semmit alá nem írtam, sőt, kikértem a Történeti Hivatalból a rám vonatkozó írásokat, melyekben benne áll, hogy illegális vallási csoportosulást szervez és vezet. Benne voltam a Regnum Marianum-csoportban is. Tehát az életem, egyházi karrier nélkül futott egészen a rendszerváltásig. Akkor kerültem be a Központi Szemináriumba.

Az is érdekes történet, ugyanis Várszegi Asztrikkal együtt voltam katona. Egy másik alakulatnál volt, de ismer-tük egymást. Várszegi Asztrik a Központi Szeminárium rektora lett, és kerestek egy „embert” a kispapokhoz. Érdeklődött, leteszteltetett a kispapokkal.

A Központi Szemináriumban májusban négy estén nagyobb lélegzetvételű, Szűz Máriáról szóló beszédet kellett mondanival, utána litánia volt. És erre meghívott. A kispapok benn ültek, és utána megkérdezte őket, mit szólnak hozzá? Azt mondták, hogy jó fej, vagy ilyesmit, nem tudom pontosan, mit mondtak. Így lettem papnevelő, de ez is annak következménye, hogy együtt voltam Várszegi Asztrikkal Baján katona, tehát ő engem jól ismert. Azután prefektus (tanulmányi előjáró) lettem, utána jobb híján spirituális (lelkigazgató). Onnét kerültem Vácra, az újonnan megalakuló, úgynevezett propedeutikus, tehát előkészítő váci szemináriumba. A váci levelezőnek rektora lettem, s a központban a több száz főből álló levelezős hallgatókat tanítottam. A legmagasabb létszám elérte a hatszázat. A rendszerváltáskor óriási volt a fölfutás.

A levelezőn meg a nappalin is tanítottam, úgy kerültem Vácra, ott lettem rektor, és ott ért a kitüntető érseki kiválasztás, aminek nem örültem. Először kértem, hogy vonják vissza, de amikor ígéretet tettem, hogy elvállalom, akkor

másnap mégis betelefonáltam a nunciaturára, hogy sem méltó, sem fölkészült nem vagyok rá. Azt válaszolták, már elküldték Rómába. Hát akkor most már mit csináljak? Így lettem érsek.

- Az egy lelki válasz, hogy nem érzem magam méltónak. De nagyon bonyolult összetevői lehetnek. Valójában miért nem akarta elvállalni?

- Hát épp azért, mert se méltónak nem éreztem magam, se fölkészültnek. Mert ide egy szent ember kell, egy okos ember, és én se szent, se nagyon okos nem vagyok.

- Miután elmondta, hogy a rendszerváltás gyermekeként vagy felfedezettjeként...

- Attól még lehet az ember bűnös, nem?

- Hát abszolúte lehet, sőt. Akár hiú is lehet, annak tudatában, hogy „én vagyok most köztetek a más”. Mégis, az tudatos döntés volt, amikor önt kiválasztották az érseki feladatra.

– Hát, nagyon meg van szorulva a katolikus egyház, mikor ilyen érsekei vannak, mint én. Hol vagyok én egy Haynald Lajos bíboroshoz képest, aki itt elődöm volt! Szóval ezt én komolyan gondoltam, és semmiféle álszemérem vagy farizeuskodás nem munkált bennem... De közben nagyon örülök neki. Valóban. Valamikor nekem minden vágyam az volt, hogy a kecskeméti Czollner tér plébánosa legyek, mert az egy kicsi templom, városias is, falusias is, és belegondoltam, ha itt lehetek valamikor plébános, akkor majd nagyon megbecsülöm. Ez volt a vágyam, és ebből nem lett semmi. Ezt komolyan mondom.

– A világi és a szerzetesi papság közti útvonalat az imént érintette. Megfogalmazná azt a laikusoknak, hogy az érsekség milyen feladatkörrel jár?

– Olyan feladattal jár, amivel én soha nem fogok elkészülni. Van egy közmondás, hogy a jó pap holtig tanul, hát ez az érsekségre legalább ennyire vonatkozik. Más a szentség, hogy engem püs-

pökké szenteltek, eltörölhetetlen jellel, és más az, hogy ezt a vezetést, mint „szakmát” meg kell tanulnom. Mert nemcsak az a dolgom, hogy a papok jó vagy viselt dolgaival foglalkozzak, meg az egyházközségekével, hanem a nyakunkba vettünk egy csomó intézményt, iskolákat, itt vannak a műemlékek, a temetők, minden itt csoportosul és itt csapódik le nálunk. Amikor munkaügyi kérdésekben valamit mondanom kell – jogász ugyan segítségünkre van –, például egy végkielégítésnél vagy bármi másnál, olyan feladatom van, mint egy vállalatvezetőnek. Éppen nekem, aki a rendszerváltást követő időkben abszolút desztillált körülmények között éltem mint a Központi Szeminárium spirituálisa, prefektusa, és tanítottam a levelezősokeket! Ha nagyon rám ijesztettek volna, azt se tudtam volna megmondani, mi az az áfa. Vagy egy pályázatnak melyek a feltételei. Ezt menet közben kellett megtanulnom, és tanulom most is. És még egy: a meglepetések, amelyek emberi oldalról értek. Amikor azt hittem, hogy nekem már újat nem lehet mondani az emberi dolgokkal kapcsos-

latosan. De lehet. Új dimenziókat tárt fel előttem az új életformám. Ugyanis egy vezető felé más oldala nyílik meg az emberi jellemeknek. És amit addig nem ismertem, azt most megismertem. Meg is döbbsent az egyik püspöktársam, akivel együtt voltunk most Rómában, mert ott is szókimondó voltam, sőt még mondták is, hogy jaj, de hát a kongregáció... Mondom, legalább itt ne hazudozzunk. A püspökségeken új barátaink nem lehetnek, ezt tudomásul kell vennünk. Itt jó kollégáim vannak, akik bármikor bejöhetnek hozzám, de már nem a barátaim. A barátaim a régi időkből valók, akik érdek és félelem nélkül álltak akkor is mellettem, mikor bajban voltam vagy valami problémám volt. Azok a barátaim. Itt énnekem nagyon jó kollégáim vannak, és való igaz, hogy ez a házcsaládias. Ha ide bejön valaki, nem félelemmel és reszketéssel megy el. Ez biztos, hogy mindig a vezetőtől függ. Én azt mondom, hogy ha dél körül jár erre egy pap, azt invitáljuk meg ebédre, ha van ideje, akkor ő is étkezzék velünk családdiasan. De ez már nem barátság. És ez bizonyos fokig a püspöknek a

magányossága. Én nagyon puritán ember vagyok, mert sofőr és titkár nélkül járok-kelek. Épp vasárnap gondolkodtam ezen, mikor reggel nyakamba vettem az egyházmegyét és este fél 9-kor értem haza. „Excellenciás érsek úrnak” szólítanak, köszöntgetnek, virágcsokor – na, ezzel ki is merül az adomány. Hazajövök, és az excellenciás érsek úr maga van itthon. Vannak itt öreg papok a házban, meg a gondnok családja, de én mégis egyedül vagyok. Marad a Jóisten.

– Naponta többféle feladata van, amelyeket meg kell oldania. Legyen az munkaköri, szellemi. Azokban is egyedül van. De a lelki magányosság. Egészen más.

– Csak hittel lehet földolgozni. Épp most, hogy Rómában jártunk, sétáltunk a vatikáni kertekben Veres András püspök úrral. Jó a kapcsolatunk, mondhatom, hogy barát a püspökök között, hasonló gondolkodású, bár fiatalabb, mint én vagyok. Nos, a „bárt” azért tettem hozzá, mert az a nyolc-kilenc év is olyan távolság, hogy sok mindennek ő már nem volt részese, amit én még meg-

tapasztaltam, például az ÁVH részéről. S ezt mondtam neki: Te, ez a pápa, ez egy előkelő rabszolga, itt jár-keel és negyedóránként fogad bennünket, vad, ismeretlen püspököket, kedvesen odafigyel, de aztán minden megy tovább. És ki marad neki: az Isten marad neki egyedül. Ezt csak hittel tudja megélni. Én sem vagyok másként, pedig még női barátaim is vannak, nem csak férfi barátaim. Női barátaim is vannak – így szeretem mondani, nem barátnőim, mert az már kétértelmű –, és könnyen megértjük egymást. Volt osztálytársaim vagy későbbi ismeretségeim, de egy ponton túl ők sem tudnak kísérni. S én azért vagyok az érsekségnek ezen a részén, nem a másikban – ott egymásba nyílik vagy nyolc szalon, az elődöm ott lakott –, mert ebben itt a kápolna. Itt van a szomszédban. Én hiszek az Oltáriszentségben jelen lévő Krisztusban, aki a föltámadt Krisztus megjelenítője – tehát az Oltáriszentség a föltámadt Krisztusnak egy valóságos jelenléte, még hozzá a kenyér és a bor színében –, s ez a közelség megnyugtat. Én hiszem, hogy jelen van. A Szentírás szava is így szólít

meg. Tehát a magányom végül is az Istennél kap orvosságot. Mert van egy pont, ahol mindenki magányossá válik – hát gondoljunk a halálra. Hiába fogják a kezét a haldoklónak. Görög papnéknak tartottam rekollekciót, és el voltam szánva arra, hogy ha siránkoznak nekem, hogy özvegyek vagyunk, akkor azt fogom válaszolni: de tisztelendő aszszonyaim, most tudják meg, hogy egyedül Isten marad az ember életében.

– Gyakran át szokott menni a kápolnába?

– Hogyne. Reggel azzal kezdem a napomat, azzal fejezem be. Itt van mellettem, megmutatom, nagyon csodálatos kis kápolna.

– A hitének az erőssége ebből fakad.

– Ebből. És az én hitem az egyház hite. Tehát az én hitem az nem ilyen „valaminek kell lennie” vagy „valakinek kell lennie”. Istenben mindig hittem. Kivétel volt, érettségi előtt, abban az időben, kamaszkoromban egy rövid időre kételkedtem. Nem létezik, hogy legyen

Isten, hiszen annyi baj, annyi rossz, annyi minden van a világban, és elhagytam az imádságot, bár piarista diák voltam. Azután átbillentem ezen, és utána határoztam el véglegesen, hogy pap leszek.

- Ezért?

- Nem föltétlen ezért. A példák vonzottak. De ezt megelőzte egy ilyen hitkrízis. Az én hitem nem volt ilyen szempontból töretlen. Később mindig megmaradt a hitem, legfőljebb gyöngült azért, mert elhanyagoltam a lelki életet. Azért gyöngült a hitem. Tehát komoly imádság nélkül, elmélkedés nélkül megkopik az ember hite.

- II. János Pál pápa ezt mennyi-szer elmondta, és a nyilvánosság előtti imádkozásának csendes példáját adta. Erőt nyert és adott. De ez megtapasztalható, igaz?

- Ez egy ősi dolog. Azért is jó a mi hitünk, az egyház hite, mert folyamatos. Én nem a magam hitét hirdetem, arra nem kíváncsi senki. Hanem az egyházam hitét, a Jézus Krisztus tanítása

és tettei, élete alapján megfogalmazott egyházi hitet. Az más kérdés, hogy van egy egyéni színezete, mert átszűrődik az én lelkemen, gondolataimon, élettapasztalataimon. Ez megfigyelhető már a Bibliában is, mert más egy Ámosz és más egy Izaiás. Ámosz egy tehénpásztor volt, annak megfelelően drasztikus szavakat használ, hogy bömböl az Úr a pusztán, mint ahogy hallotta a bikát. Izaiást meg eltölti az Isten szentsége, ahogy a templomot betölti, mert ő a királyi udvarban volt. De ugyanazt a hitet fejezi ki. Így van az én életemben is: az egyház hite a saját megélt tapasztalataim által kap színezetet, de azért az nem más, mint az egyház hite. És ebben nekem soha nem volt kétségem, csak én gyöngültem meg, vargabetűk, megkopások által. Tehát ez a hullámozó hitelmény az én életemben is megvolt.

- Olyan szépen mondta. Az emberi lénynek a gyengesége – más szavakkal ezt mondják gyarlóságnak. De mennyivel egyszerűbb szó így kifejezni: „meggyengültem”. A meggyengülésében az Istenhez fordulás,

***a Jézus Krisztushoz való fordulás,
az ima, vagy ez a lelki, szellemi híd
tud erősödni? Változott ez az évek
során önben?***

– Azt tudjuk, hogy mik vagyunk – mondja Szent Pál –, de nem tudjuk, hogy mik leszünk. Jézus így mondja: „Vigyázzon, aki áll, el ne essen.” Mostanában hallottuk, hogy a boldog emlékű Teréz anya mit kínlódott a hittel. Tehát nincs végleges megállapodottság. A mostani pápánknak van egy nagy mondása, hogy az isteni hívő a hitetlenségtől van megkísértve, a hitetlen meg az istenhitőtől van kísértve. És nem a távoli kontinenseken van ennek a határvonala, hanem az emberi szívben. Az ember egyre jobban tudja, hogy a szeretet a legfontosabb erény. De a hit miért kell? Mert ahol van hit, ott lesz szeretet is. A hit akkumulátora a szeretetnek. Sokan azért nem tudnak hűségesekek lenni, mert nincs hitük. „Ó, hogyha hinni tudnám, [...] van otthon” – írja Radnóti. De miután az ember már nem tudja hinni, fölhagy az erőfeszítéssel. A haldoklóknál lehet látni, hogy várnak valakit. Ezt én ma-

gam is megtapasztaltam. Kórházba hívtak, ott haldoklott egy öreg pap. És állandóan sürgetve mondta – rám várt, mert érezte, különös tisztelettel vagyok iránta –, mikor jön már az érsek úr? Addig még életben volt! Elmentem, meglátogattam, még azon a délutánon meghalt. Életben tartotta a hit, hogy találkozik még velem.

Ezért nagyon fontos a hit. A hitre aztán ráépül a remény, és abból fakad a szeretet. Mert mi a hűség? Amikor már az embernek nincs kedve hozzá, akkor is teszi a dolgát. S a papságban is van ilyen. Jeremiás azt mondja: rászedtél Uram, becsaptál! Nehogy azt gondolja valaki, hogy számomra, amikor vásárnaponként másodjára vagy harmadjára bérnök, minden alkalom olyan nagy élmény, mint az első volt. Magamnak azt mondom, most ezek a fiatalok itt vannak, hozzájuk úgy kell szólnom, hogy ebből merítsenek valamit! És le kell győzni a fáradtságot, és végezni azt a feladatot, akárcsak akkor, amikor jön hozzám valaki, és meghallgatom.

- Jó lenne visszatérni ahhoz a lehetőséghoz gondolatsorhoz: mindenki valamit vár. A hit megtartó erejéről volt tulajdonképpen szó. Még a beszélgetésünk elején mondta, hogy más nyelven kell szólni ma, minden kornak megvan a maga nyelvhasználata, gondolatköre stb. De akik ezt kezdetben is követték, vagy kitalálták, hogy s mint cselekedjenek, azok lettek az úgynevezett rendhagyó papok, akik mindig kilógtak a sorból az egyházon belül, és hol jók, hol elítéltek lettek, mindenképpen vitatott személyiségek. Az az érzésem, nem lehet az véletlen, hogy ma ilyen gondok vannak. Például azt az alapigazságot, amit fejtegetett, hogy „én hiszek az Oltáriszentségben”, és ennek az éteri tisztaságát hogyan lehetne ma átjuttatni azoknak a lelkébe, akik papi hivatást vállalhatnának, de nem vállalnak? Hogyan lehetne úgy példát adni, hogy akik nem tudják ezt a hitet ilyen meggyőző erővel képviselni, megrendüljenek, és kövessék. Vagy mit lehet tenni itt egyáltalán,

hogy ez a hit, a meggyőzés elfogadott és követendő lehessen?

– Úgy látom, az európai kultúrában élő ember megfáradt. Ebbe beleértem Észak-Amerikát is. Oly rövid az ember élete, és nem látja át teljes összefüggésében. Hogy megyünk lefelé, az biztos. Fogyunk. A fehér ember fog. Ez a szellemi-lelki megfáradás, ez óhatatlanul kivetül a mindenkori papságra is. Tehát korrelatív, a mindenkori emberrel korrelatív a papság. Amikor olyan ifjúságunk van, amelyen, ezt nem kell különösebben magyarázni. Tőlük nem lehet elvárni, hogy Gonzága Szent Alajosok jöjjenek. Ez is nagy baj. Az a környezet, az a szétzilált család, az a médiák által megfertőzött lelkiség, amit beszívunk, az nem fogja majd ezeknek a bátor, hitért mindenre kész és ugyanakkor pietásban élő embereknek a százait idehozni, hanem magán viseli a kor gyarláságát.

Hogy hogyan lehet a hitet átadni? Talán a példa segít ebben és a Szentlélekhez való folytonos könyörgés, hogy támasszon papi hivatásokat. Mert nem

szabad elfelejtenünk, hogy a katolikus egyház fölfogása szerint a papság ajándék. Erről egészen más fölfogása van a protestáns egyházközösségeknek. Kezdve azon, hogy kiválasztanak embereket, meghallgatják, hogyan prédikál, majd szavaznak róla. Egy kicsit önellentmondásnak tartom, mikor azt mondják, egyedül a hit, *sona fides*. Ezt mindenféle bántás nélkül mondom, de ott így van, meghirdetnek egy pályázatot, és be lehet tölteni helyeket. És ők nyugodtan levetik a palástot, ha parlamenti képviselők lesznek, ha más pályára átnyergetnek. S lehet látni a nyugdíjas lelkészeknél, hogy eléri a 65–70 évet, ők korábban mennek nyugdíjba, és azután egy polgári, keresztény ember életét élik. Mi pedig azt mondjuk, hogy pap vagy mindörökké, a halálig. Lehet látni az öregotthonban, a 90 éves öreg pap átvánszorog a templomba, hogy gyón-tasson. Szóval ez hivatás igazában. Mert az tény és való, hogy az idő múlásával az ember kopik, s nem tud sok feladatot ellátni, de vannak papi feladatok, amelyeket halálig végeznünk kell, misézünk, ha kell, tudunk gyóntatni, esetleg

kisebb dolgokba besegítünk. Most ez hiányzik sokszor, ez a végleges elkötelezettség. Nehogy azt higgyük, hogy könnyen alakul ki. Lásd a második elhívást Jeremiásnál is: „még egyszer meghívta-lak”. Én a nagycsütörtöki beszédemben pontosan ezt mondtam el a papságnak, hogy most, amikor itt újra együtt vagyunk, újra felajánljuk magunkat az Istennek. Szabó Ferenc pap-költőnek egy nagyon nagy versét mondtam el: a *Második meghívást*. Hogy „most újra, most félreteszek mindent. Amik olyanok voltak az életemben, kérész, tűzre-való dolgoknak tekintem. De újra meg-ajánlom magamat, hogy Jézus, örökre tartozzam hozzád, mert ahol te vagy, ott az ország.” Szóval ezt én reggelen-ként úgy szoktam elmondani, mint egy imát. Egy nagyhírű papról, Marcell Mihályról hallottam, hogy mikor fölkel, mindig azt mondta: szolgálatodra jelentkezem. Én is így kezdem a napomat. Az Isten szolgálatára akarok jelentkezni. Ez nem mindig sikerül, de erre jelentkezem. S nem befejezett az én hitem, az én vallásosságom, elköteleződése, nem tudom, hogy mi leszek,

s ezért a jó halál kegyelméért imádkozni kell. Az én végrendeletemben benne van (írtam már vagy négyet, mert időnként újra kell írni), hogy már most is bocsánatot kérek az Istentől, mert nem tudom, hogy lesz-e erő, idő, ha hirtelen találnék meghalni, felkészülni rá, s ezért kértem azt, hogy a gyászjelentésekre ez legyen ráírva: *Jézus, emlékezzél meg rólam országodban.* Engem az Isten országa egész életemben motivált, ez a gondolat püspöki jelmondatom: Az Isten országáért. De már ez volt az újmisés jelmondatom is: „Keressétek elsősorban Isten országát és az ő igazságát” (Mt 6, 33). Végigkísért engem ez a gondolat, és ezért Jézus, emlékezzél meg rólam a Te országodban.

Nem tudom, hogy mi leszek. Föl kell vállálnom, hogy most ez vagyok. S a keresztény ember rettentő realista, akkor is, amikor hiszi az örök életet, mert így imádkozik: Imádkozzál érettünk *most* és halálunk óráján. Tehát a *mostnak* a jelentősége nagyon fontos, hogy *most* mit teszek. Mert nagy kísértés, hogy ha öregszik az ember, akkor a múlt megszépüljön előtte, ha fiatal, akkor egy nagy

álma legyen a jövőről, ábrándozzék. S közben elmúlik fölötte az élet. A jelenben, hogy milyen vagyok, ez a lényeg. Most ezt hittel megtölteni meg jó cselekedetekkel, és a mindennapokban hűségesnek maradni a nagyon nehéz.

– Azt szeretném megkérdezni, hol van ön szerint a határ, hiszen kezdte mondani, egyetértésemre, hogy elöregszik Európa. Itt van egy szűk, keskeny út. Kell-e elhagyni a külsőségekből, mi a megoldás arra, hogy mai legyen egy pap? Közelebb víszí-e akkor a hívőt Istenhez?

– Jézus tanítja azt: „ezt meg kell tartani, azt nem szabad elhagyni, régit és újat egyaránt. Megdicséri azt az írástudót, aki kincseiből régit és újat egyaránt előhoz”. Mögöttünk egy kétezer éves keresztény múlt van, nem lehet kidobni. A lényegét meg kell tartani. Na most, ha figyelmesen nézzük, akár csak a XX. század egyháztörténetét, külsőségekben annyi minden megváltozott, kezdve a legmagasabb helytől: a római pápának tiarája volt, legyezgették, pápai hordszéken vitték stb. Ezek mind

megszűntek. A miseruhák, a liturgikus berendezés egyszerűbbek lettek, de a lényeg megmaradt. S persze vannak korok, amelyek meglódnak, és hatalmas forradalmi hevülettel mindent föl akar adni, ami addig volt. Aztán később rájönnek, hogy kár volt.

– Nem baj, ha a külsőségek megváltoznak, de a megőrzés szerepe sokkal fontosabb, mint valaha. Ehhez szintén meg kellene találni a formát. Itt vannak a modern technikai eszközök: rádió, televízió, internet stb. Ezek használatára gondoltam. Ez jó út?

– A II. Vatikáni Zsinat, amely újító jelleggel hatott, sokkal régebbi időkre ment vissza, mint a tridenti zsinat. Ugyanis a II. Vatikáni Zsinaton például a liturgiában az ősegyház és az ókor egyházából visszahoztak sok mindent. Tehát a gyökerekhez nyúltak vissza, s valamiképpen azokat fejlesztették tovább és modernizálták. Tehát ez művészet, megtalálni a múlt értékeit, vinni tovább, de ugyanakkor az újakkal nem örökösen hadilábon lenni. Én magam

is használok mobiltelefont, van számítógépem, rendszeresen tartok a Kalo-csa tévében bibliaórát minden héten, azt sugározzák itt a környékben, sőt a szomszéd városban, Kiskőrösön is, tehát élek ezzel a lehetőséggel. Autót vezetek, repülőgépre ülök.

Tehát a múltból az értékeket őrizni kell. Most egy olyan világban élünk, amikor eltörölni akarták a múltat, „végképp eltörölni”. Fölrobbantották a családokat. Ma a legtöbb fiatal a nagypjáról sem tud semmit. Nálunk a vidéki családban patriarchális emlékezet volt, a régi időkre visszamenőleg, bár nincs nemesi levelünk, de egy-két generáció tagjai egymásnak minden történetet átadtak, úgyhogy elég volt csak utalni rá, mindenki emlékezett, mikor ott viccelődtünk: mikor az ángyi meg a sógor, és elég volt csak egy szó, és mindenki tudta, és talált ott az a kifejezés, hogy azzal ez történt vagy ezzel a bátyjával az történt. Most ez már egy kivesző magatartás, mert nem ismerik egymást a családban. Kezdve azon, hogy a faluban sem ismerik egymást az emberek, mi meg ismertük a család tagjait is. A mai

ember atomizálódott, panellakásában sokszor azt se tudja, ki a szomszédja, de hogy fölötte ki lakik, meg alatta, azt egészen biztosan nem tudja.

– Ehhez képest a papság valami-féle utat keres, hogy hogyan...

– Hogyne. Mi azért sok mindent őrzünk. Végül is én egy érseki kastélyban lakom, amelynek szalonjait rendbe tettem, nem azért, hogy hivalkodjak, hanem hogy megőrizzem a múlt értékeit. Csodálatos érseki kastélyunk van. Viszont az új dolgokat is beszerezem, ami szükséges a modern kommunikációhoz. Persze nem tudok mindennel lépést tartani.

– Beszéljünk a pápánál tett ad limina látogatásról. A kötelező számításokon túl bizonyára nagyon gondolatébresztő volt. Az imént Ratzinger bíboros pápává válásának folyamatában a modern rabszolga helyzetét említette. Ha ez az egészséges, még mindig a hagyományt őrző, szókimondó, becsületes erkölcsi magatartás, amelyet Bábel Ba-

lázs érsek úr képvisel, ez győz a visszahúzódás fölött, milyen esélyeket latolgathatunk?

– Az esélyek az Isten kezében vannak. A pápával való találkozás valóra váltja azt a próféciát, amit Jézus mondott: Imádkoztam érted, hogy te megerősítsd testvéreidet. A pápa megerősít bennünket, mi megerősítjük azokat, akik ránk vannak bízva. Megköszöntem a Szentatyának a teológiai munkáit, és szemmel láthatólag jólesett neki, nem vette hízelkedésnek. Mert valóban, harminc éve, amikor csak kezembe jutott, nagyon nagy szellemi élvezetet okozott Ratzinger teológiai tanárnak, később bíborosnak, most pedig XVI. Benedeknek az írása. Most ő ezzel erősít bennünket. II. János Pál meg azzal erősített, hogy fiatal korában sokféle áldozatos utat megjárta, ott volt az emberek között, és mindenkit lelkesített. Mindenkinek más karizmája van. Bár nagyon sok írást adott az emberek kezébe II. János Pál is, nem ez volt az ő profilja. Hanem az, ahogyan megjelent, ahogyan az emberekhez szólott, fiatalon, majd megtör-

ten, és a halálos ágyán is! A mostani pápánknak meg az írás az erőssége, de ugyanakkor párosul vele egy nagyon meleg emberi szeretet is. Mint egy öreg, jószágos bajor ember, úgy nézett rám.

– Hallottam önt a vatikáni rádióban, amint erről a személyes találkozásról vallott, a megértő embert kiemelve.

– Én ezt láttam rajta, és ez megerősít bennünket. Beszéltem neki például arról, milyen nagy gond nálunk, hogy a hívők megkereszteletlenekkel kötnek házasságot, és abból általában nem szokott igazi keresztény élet lenni, mert a megkereszteletlen győz, a másikat közömbössé teszi vagy visszahúzza legtöbbször. És akkor hozzátette: mint Németországban. Tehát éreztem, hogy érzi, tudja a mi gondjainkat. De ugyanakkor, amikor szól hozzánk, a pápa – bár hitünk szerint Krisztus földi helytartója – mégis emberi eszköz arra, hogy az Isten kegyelmét továbbítsa számunkra, hogy így erősítsen meg. Mert végül is isteni mű ez az egyház, még ha gyarló emberek alkotják is. S Őbenne kell hin-

nünk. S történnek csoda dolgok. Olyanok, amelyekre korábban nem is gondoltunk. Azért lassan csak alakul az egyházi iskolák által is a közszellem. Én olyanokat ismertem korábban, akik nem voltak különösebben vallásosak, tanárok, s bekerültek egy egyházi iskolába, most, hogy ott ez a szokás, most már tudnak imádkozni, már részt vesznek a szentmisén. Valami nagy látványos fordulat nélkül is, belsőleg alakul. Mert az keveseknek adatik meg, hogy Szent Pál-szerű fordulatot vegyenek.

- Az egyéb egyházi feladatok teljesítése közepette a kulturális és művészeti terület gondjai is Bábel Balázs érsek úr vállát nyomják. Van-e valami módon lehetősége a különböző művészeti kifejezési formáknak abban, hogy segítsék a hit és a hitetlenség útján tévelygőket?

- Most elsőrangúan az ökumenikus dolgokkal foglalkozó püspök vagyok. Való igaz, hogy eddig az egyházművészeti bizottság vezetője voltam, de ezt Varga Lajos püspök átvette tőlem, viszont benne vagyok a kulturális bizott-

ságban. Mindez továbbra is érdekel, ugyanis a művészet az út lehet az Isten felé. Így mondták a régiek: a művészeti tárgyak kiáltanak az Istenhez. És nem biztos, hogy mindenkit először az igazság fog meg, mert legyőzhetetlen a tudatlansága. Talán még a jóság sem. De a szépet észreveszi, mert ezek összetartozó, nagy igazságok. A szépségnek külön teológiája van manapság, Hans Urs von Baltasar, aki színházi dramaturgból lett nagynevű teológus, írt vagy nyolcvan könyvet, teológiai doktorátusa nem volt neki, csak bölcsész. De hogy nagyon elismertté vált, az abból is kitészik, hogy II. János Pál pápa halála előtt bíborosi kalappal tisztelte meg. Ő az isteni szépség felől közelíti meg a transzcendens valóságot: az Isten szép. Ezt a régiek is mondták. És azt mondja, a megfeszített Krisztus is szép volt, mert arcán tündökölt a szeretet. S a szépség vonzza az embereket. Mármint az egészséges hajlamú embereket, mert mostanság a csúnya meg a groteszk, az elrettentő lesz a példa a plakátokon meg mindenütt. De a szépség az isteni kategória. Fölemeli a lelket. Schopen-

hauer mondja: a széppel úgy vagyunk, mint a nagy Úrral. Meghajlunk előtte, és várjuk, hogy megszólítson. Tehát így vagyunk. Ha betér az ember egy gyönyörű katedrálisba, megáll, s várja, hogy megszólítsák. És ez festészetre, a zenére, a képzőművészet minden ágára vonatkozhat.

– Sok ember fordulhatott önhöz, a magyar kultúra legváltozatosabb műfajaiból is, talán azért, hogy erőt merítsenek ön által képviselt, megtestesített jézusi hitből, erőből. Hízen emberi mivoltát ugyanúgy adta, mint a hitének az erejét. De talán nemcsak ők jöttek kérni, önnek is művészi élményt jelentett, netán valami rezonancia is létrejött?

– Én inkább az irodalmi életben vagyok jártasabb, sokakat ismertem. Utolsóként Nagy Gáspárral, a költővel voltam nagyon jó kapcsolatban, de másokat is ismertem. Az építészek közül van több ismerősöm, Csete Györggyel levélváltásban is vagyok olykor, ő nagyon respektál engem, de többeket ismertem, akikkel nagyon jó kapcsolatba kerül-

tem. Prokop Péter pap festőművész művészetét még nem tettük helyre. Még járhatunk úgy vele, mint Csontváryval. Húsz éve így dedikálta a könyvét nekem: „a mély gondolatokkal teli beszélgetésünk emlékére”. Rómában, a műtermében beszélgettünk hosszasan. Az életem úgy hozta, hogy találkoztam művészmemberekkel.

Most nagyon sokan divatból vagy korszellemből vallásos témájú dolgokat festenek vagy mintáznak szoborba. Azzal, hogy valaki ábrázolja Krisztust, még nem biztos, hogy igazi átütő erejű a műve. A szentéletű Fra Angelico mondta: aki meg akarja festeni Krisztust, együtt kell élnie vele. Tehát ahogy elképzelhetetlen volt egy hívő embernek harcos Lenin- vagy Marx-portrét csinálnia, ugyanúgy nagyon nehéz olyannak, aki eddig távol járt a hittől, vallási témájú műveket vagy épületeket alkotni. A közelmúltban elhunyt Marosi Gábor, nem egy nagyon ismert, de több templomot tervező művész. Amikor általam kérte föl a plébános a fatimai templom megtervezésére, kiment két hétre Fatimába. Ott imádkozott, elmélkedett, és úgy jött haza, és

úgy készítette a tervet. Ez nincs meg még a mai művészekben sok esetben. Mert ahhoz át kell élniük azt, amit ábrázolni szeretnének.

– Valóban nagyon fontos a megvalósítandó eszme átélése. Lenne miről beszélgessünk e téren is, de maradjunk a katolikusok gondolatvilágában létező egyik vitatott fogalomnál, ami a hitről és a hozzá vezető útról szól. Ez a szenvedés. Ezzel olyan nehezen tud megbarátkozni a XX–XXI. századi ember. Én gondolom, hogy a hithez hozzátartozik a szenvedés, ami Krisztus keresztútjához kapcsolódó fogalom lett: végig kell menni az úton. A zarándokutakra sokan azért mennek el, mert azt hiszik, ha ott végighaladnak...

– Megkönnyebbülnek.

– Igen. Szóval mindenfélét hisznek és remélnek a zarándokok akár a képletes, akár az eredeti utakon járnak.

– Az nem baj. Elég korán rájöttem arra, hogy kikerülhetetlen a szenvedés az életünkben. Ez is az Isten országa gondolköréhez tartozik. Tilos volt a katonaság idején mindenféle vallásos könyvet, Szentírást tartanunk. Hazamentem az első szabadságra – meg kell mondanom, hogy nagyon kemény helyen voltam. Egymagam voltam papnövendék büntetett előéletűek között. Ma a börtön luxus ahhoz képest, amilyen helyen akkor mi, katonák voltunk. Ez egy büntetőszázad volt előtte, egyharmada büntetett előéletű volt, egyharmadának nem volt nyolc osztálya, a harcokszóknál az a trágárság, az a durvaság... Rossz volt nagyon. Hazamentem, kinyitom a Szentírást, ezt olvastam az Apostolok Cselekedetében: sok viszontagságon át jutunk el Isten országába. Meghúztam pirossal, úgy voltam, mint Pascal Isten-élményével, aki zsebébe varrta a papírra felírt gondolatait, és dátum szerint megjelölte ezt a pillanatot.

Nem azt mondom, hogy én rettentő sokat szenvedtem testileg, de szenvedtem, mert volt veserákom, gerincsérvem, trombózisom, pajzsmirigy-beteg-

ségem. Tehát volt az életemben szenvedés. Főként püspökségem idejére datálódik. De mostanság a lélek sötét éjszakáját jártam meg. Nem hitemben rendültem meg, hozzáteszem, hanem annyi minden ért. És mondhatom, hogy ilyen fokon lelki szenvedést még nem éltem át, mióta élek. És egy nagyon józan apáca rám nézett, itt, egy öreg, majd kilencven éves, azt mondja: „Érsek úr, én, amikor olyan lelki problémákkal küszködtem, mint maga – mert rám nézett, és meglátta –, én arra gondoltam, hogy ki vagyok terítve a koporsóban, és ott minden mássá válik.” Erre mit csináltam? Elkértem a sekrestyéstől a kulcsot, bementem a kriptába, tudom, hogy melyik az én sírhelyem. Odamentem, és ott elmélkedtem. Nézettem azt a lyukat, ahova engem be fognak helyezni. Itt minden relatívvá fog válni. Nem tudta elképzelni a sekrestyés, hogy mi ütött ebbe az emberbe, hogy odamegy. S ott elmélkedtem. S van ennek pszichológiai hatása. Sok minden más nézőpontba kerül, a lelki szenvedések is, az emberekben való csalódások is. Nagyon nehéz. S akkor

a Szentírást találomra fölötöm, mint annyiszor, s úgy olvasom, ahogy Júdás elárulja mesterét, s gondoltam, Jézus hatványozottan megélte mindezt. S erre nem figyeltem eddig föl, amit pedig mi minden misében szoktunk mondani, hogy amikor elárultatott, kezébe vette a kenyeret. Nem figyelünk erre a szóra. Hogy Jézus emberileg egy nagy traumát élt meg. Hogy elárulták. Akit választott, aki közel volt hozzá, s ekkor azt mondja, „ez az én testem, az én vérem, kiontatik sokakért”. Szóval Jézus reakciója nem olyan, mint a miénk, mert a miénk legjobb esetben rezignáltság. Csalódtam benne, vége. Rosszabb esetben düh, harag, gyűlölet, még rosszabb esetben visszafizetés. Nem. Azon az éjszakán, mikor elárulták, akkor mutatta meg szeretetét.

Ezzel az isteni nagylelkűséggel válaszol, mert Istent nagylelkűségben nem lehet fölülmúlni. Tehát, s merem azt mondani, hogy a lelki szenvedéstől nagyobb nincs. Én voltam olyan helyzetben gerincsérvem miatt, amikor itt a kápolnában miséztem, hogy belesültem a Miatyánkba, mert úgy fájt. Akinek

volt lumbágója, az tudja, hogy nem bír fölegyenenedni. Ilyesmit tapasztaltam én, mert ez is ilyen püspökkori ajándék. Úgyhogy fél lábbal sírban kell lennie az embernek, hogy az örökkévalóságra reménnyel gondoljon. De a lelki szenvedés nagyobb, ezt állítom. Mert éjszaka fölkel az ember, és gyötrődve arra gondol. Az nagyobb. Ekkor jön a hit. Jézus szenvedésének a megértése megvilágosítja az ember sötétbe elmerülő lelkét. Az emberi „áldozathozatal” is átértékelődik. A szenvedés sok felesleges dologtól meg is szabadít. Az a bizonyos hármasság – az igazság-jóság-szépség – valóban ezen az úton közelíthető meg. Ezért örülök, hogy az ifjú pap korom óta választott jelmondatomat, az Isten országának a valóságosságába vetett hitem jelét, egyre közelebbről értem meg.

A következő részleteket Bábel Balázs *Isten országútján* című kötetének (Szent István Társulat, 2005) *Hajózni – jó irányba* című fejezetéből válogattuk.

„Ha Isten magyarnak teremtett, akkor bizonyára azt akarja, hogy magyar is legyek. A haza fogalma akkor nyert teret a köztudatban, amikor az ember egyre inkább elveszítette személyes istenhitét. Kellett helyette találni valami mást, valamilyen piedesztálra emelhető ideát, s ebből fejlődött ki a nevezetes mondás: a haza minden előtt.

A politikai nemzetállam eszméjének tizenkilencedik századi megszületése mögött tehát fölismerhető az istenhit elvesztése. A fölvilágosodás korában vagyunk... Isten helyett a nemzet minden előtt – ennek legtragikusabb végkifejle-

tét a huszadik században a nemzetiszocializmus jelentette.

A minap Széphalmon, a Kazinczy-mauzóleumnál jártam, s ott az emlékkönyvbe a következőket írtam: Kazinczy Ferenc emléke ápolja és őrizze szép magyar nyelvünket, ami utolsó védbástyája pusztuló nemzetünknek. Ha nincs magyar nyelv, nincs magyar nemzet. Nyelvében él a nemzet – sokan mondták ezt, Arany János, Széchenyi és mások is.

Számomra – az imént elmondottakkal együtt, annak értelmében, hogy Isten magyarnak teremtett – igen fontos a magyarságtudat, hiszen ebben a milióban, ebben a szellemi és érzelmi világban eszmélődtem, magyarul tudom kifejezni a gondolataimat, a történelem saját múltamhoz tartozik. Jézus számára is – bár akkoriban nem létezett az a fajta haza- és nemzettudat, mint manapság – lényeges volt az ő hovatartozása, hiszen megsiratta a pusztuló Jeruzsálemet.

Fontos a haza, de legfontosabb az Isten. Ezért vagyok képes valamiképpen felülemelkedni Trianon tragédiáján, s

bármilyen más nemzethalál-vízió. A földön egyetlenegy ország, egyetlenegy nemzet nem marad meg örökre. Az egész emberi törtéetésnek bele kell folynia az isteni üdvrendbe. Ez a gondolkodás megkönnyíti azt a fájdalmat, amit a országrész elvesztése jelent. Bejártam a történelmi Magyarországot, ismerem az ott élő magyarok életét, amennyire tudok, segítek rajtuk, mint tettem annak idején is az erdélyiekkel.

A család bomlasztására tett kísérletek, az úgynevezett alternatív együttélési formák hirdetése nemcsak számunkra, papoknak, hanem egyetlen igaz keresztény számára sem elfogadható. A józan ész, az emberi természet ellen való a ma emlegetett alternatív együttélési modellek, ezért elfogadhatatlanok. S ezt akkor is ki kell mondanunk, ha a világ emiatt maradnak tart minket. Amikor a mainál is nagyobb nehézségek jelentkeznek majd, fölismerik, mégiscsak nekünk volt igazunk.

A nemek közötti emancipáció szorgalmazása idején újból és újból fölmerül a kérdés, milyen szerepe van a nők-

nek egyházunkban, és vádként sokszor megfogalmazódik, hogy másodrendű tagjai annak. Paradox már önmagában az is, ha valaki ezt így érzi, mert az egyházat női szerepekről szoktuk elnevezni. Szent Pál nyomán Krisztus jegyesének és ősidőktől fogva a krisztusi közösséget Anyaszentegyháznak hívjuk. Egyházunk alapítója, Jézus Krisztus áttörte a kor szokásait nőkkel való kapcsolatában, amin még apostolai is meglepődtek. Gondoljunk a szamariai asszonnyal való találkozásra, Jézus olajjal való megkenésére Simon farizeus házában a bűnös nő által, vagy ahogyan jó útra térítette a halálra ítélt házasságtörő asszonyt. Jézus nőkkel való kapcsolatában nem volt semmi kétértelműség, teljes szeretettel fogadta őket, és a hegyi beszédben tudtára adta a férfiaknak is, nem hagyja, hogy a nők élvezeti cikké váljanak. Barátai között nők is voltak: Márta és Mária. Magdolnával közölte elsőként a föltámadás jó hírét, és nyilvános működése alatt elfogadta az asszonyok támogatását. A nők is viszonozták az irántuk érzett szeretetet, hiszen Jézus perében egyetlenegy asszony-

ról sem tudunk, aki ellene vallott volna vagy kifejezetten ellenségesen viszonyult volna hozzá. Apostolai közé azért nem választotta be őket, mert az apostolság a szolgálati papság feladatával is együtt jár, és a pap az oltárnál Jézust, a vőlegényt jeleníti meg, akinek magától értődőően férfinak kell lennie.

Egyébként a katolikus egyházban végül is mindent megtehetnek a nők, amit a protestáns egyházakban a lelkésznőkre bízna. Szükségből keresztelhetnek, taníthatnak katekétáktól az egyetemig, és ez már többlet: az Oltáriszentséget is elvihetik a betegekhez.

Isten tervét a női méltóságról Jézus állította helyre, ami Szűz Mária személyében már meg is valósult. Csúcspontja, ősmintája a nő személyes méltóságának, Isten végérvényes szövetsége »asszonnyal kezdődött az angyali hirdáskor« (II. János Pál pápa). Szűz Mária részese lett Krisztus papi, prófétai és pásztori tisztességének, amely a keresztség által minden nő feladata is.

Ha pesszimistaként gondolkodom,
Oswald Spengler *A Nyugat alkonya*

című könyvét vagy az újabb irodalomból Molnár Tamás filozófus írásait veszem elő az európai civilizáció jelenére és kilátásaira vonatkozóan. Molnár Tamást pesszimista filozófusnak nevezik, de lehet, éppen ő a realista. A pesszimista ember sosem csalódik.

Ugyanakkor megfigyelhetők reménykeltő jelek is. Egy bizonyos: a Nyugati formájában sokáig nem tud egzisztálni, már csak azért sem, mert előregszik, elfogynak az európai emberek, a földrész feltöltődik harmadik világbeli emberekkel, másféle civilizáció képviselőivel. Csakhogy az emberi élet olyan rövid, hogy tapasztalatilag két-háromszáz évet, amely időritmusban ezek a folyamatok haladnak, képtelen átfogni. A Római Birodalom sem egy év alatt hanyatlott és szűnt meg, hosszú ideig, évszázadokig agonizált. Európában is elképzelhető ilyenfajta pusztulás.

Talán ezek a gondolatok is ott forogtak bennem, amikor papírra vetettem (ez ma már csak szép kifejezés, hiszen magam is számítógépen dolgozom) *Üzenet a III. évezred híveinek* című írássomat:

Jézus születése óta elkezdődött az üdvösségtörténet utolsó korszaka. Az idő évekre, évezredekre való osztása csak az emberi számítás mérföldköve. Jézus egyetlen nagy üzenete az Isten országának meghirdetése és a hozzá vezető út a hegyi beszéd szellemében. A mai kor emberét a cselekvés és a tenni akarás jellemzi, a mindig többet termelés eszméje az emberek életcéljára is rányomta bélyegét, még a szellemi tudományokban is üzemi munka folyik. E hatás alól a keresztény ember sem tudja kivonni magát, és nem úgy teszi fel a kérdést, mint egykor a gazdag ifjú: »Mi jót kell tennem, hogy eljussak az örök életre?« A kérdés az: mit kell tennem, hogy sikeres, kényelmesebb legyen az életem, és hogyan lehetek boldog. Úgy tűnik, mintha tetteivel csak ezt a világot építené. Ez a vágya azonban beletorkolhat abba a titokzatos valóságba, amelyet Jézus Isten országának nevezett. Jézus elhozta az örömhírt: életünknek van folytonossága, mai tetteink építhetik az abszolút jövőt. Elhozta közénk Isten országát, amely már elkezdődött és a beteljesülés felé halad. Jézus sze-

rint minden tanítványának elsőrendű feladata ezt az országot keresni és építeni. (Mt 6, 33) A keresés és építés módját elmondta híres hegyi beszédében, ez a tanítás lett a keresztény erkölcsiség forrása.

A harmadik évezredben élő keresztényeknek az a feladatuk, hogy az idők jeleinek vizsgálatával keressék Jézus tanításának szellemét, és a gyakorlatban meg is valósítsák. Euforikus nagy várakozások után sokan csalódottakká lettek, és igazat adnak annak a társadalomtudósnak, aki így summázza korunkat: »A liberális demokrácia válsága legélesebben abban az állításban fogalmazódik meg, miszerint a világ kormányozhatatlanná vált, az iparosodott társadalmakat sújtó problémák káoszával egyetlen vezetés, párt vagy alkotmányos rendszer sem képes megbirkózni.«

A hívő keresztény mégis reménnyel tekint a jövőbe, mert tudja, hogy a világot az Isten szereti és az ember földi boldogulását akarja. Ezt a boldogságot azonban jézusi szellemben kell értelmezni. Jézus ilyen értelemben boldognak mondta azokat, akik függetlenek az

anyagiaktól, és szolidárisokká válnak a szegényekkel. Boldognak mondta azokat, akik mások szomorú sorsában osztoznak, azokat, akik lemondanak a szemet szemért elvről, azokat, akik az Isten előtti igaz életet akarják élni, azokat, akik meg tudnak bocsátani és az ellenük vétkezőknek is jót tesznek.

Ugyanígy boldogok Jézus szerint azok, akiknek szándéka egyenes, belső világuk és külső tettük harmóniában van, azok, akik az emberek között az egységet munkálják, s végezetül azok, akiket az életükért üldöznek. A történelem arra tanít, hogy sokszor nagy szakadék húzódik a krisztusi tanítás és a keresztények élete között. S ha lesznek a jövő évezredben keresztények, akkor talán legjobban az ősegyház keresztényeinek életét közelítik majd meg, akik úgy keresik Isten országát, hogy a hegyi beszéd szellemében élnek.

Az egyik leggyakrabban, szinte bűvös kifejezésként használt fogalom a szabadság. Csakhogy különbséget kell tenni az egyes ideológiák és a kereszténység szabadságfogalma között. Nálunk a

szabadság azt jelenti: szabadság a jóra. Jézus azt mondja: aki bűnt cselekszik, szolgája a bűnnek. Milyen szabadságot követ az Egyesült Államok, mely, miközben a szabadság bajnokaként mutatja föl önmagát, megalázó, korlátozó lépéseket vezet be másokkal szemben, gondoljunk csak a határon megkövetelt ujjlenyomatra... lassan az odaérkező szájüregébe is benéznek. Mindent tudni akarnak másokról, ezerféle ellenőrző nyomtatványt töltetnek ki. Hol van itt a szabadság? Ez a liberális ideológiából fakadó »szabadság« ugyanakkor a rosszra irányul.

A keresztény szabadság – mint említettem – szabadság a jóra, s azt is tudjuk, nincs teljes szabadság ezen a földön. Ahogyan teljes rabság sem létezik, hiszen minden körülmények között megadatik az embernek, hogy arra gondoljon, amire akar.

Mindez a jónak és a rossznak az együttes jelenlétéből, megsebzett emberi létünkéből adódik. A sokat melengetett szabadság ma csak a liberalizmus zászlajára írt szlogen. Hível erőszakosan elnyomnak minden mást, ami nem illik

bele saját elképzelésükbe. Megtámadják azokat, akik lelkiismereti okokból ellenzik az abortuszt, a klónozást stb.

Ami legfontosabb a harmadik évezred számára – mindezen jelenségek ihlettek ennek megírására:

A harmadik évezred egyháza akarva-akaratlan szembesül a globalizációval, annak jó és káros hatásaival. Az egyház számára kihívást jelent a globalizáció szellemi uniformizáltsága – az egész világon divathullámok szerint ugyanazt gondolják, és ebben a televízió, a világháló teremti meg a közös nevezőt. Miután minden információ pillanatok alatt behálózza a földet, a vallási hírek, vélemények nagy egyvelegként keverednek az emberek fejében és mindennapjaikban, ez a vallási szinkretizmus arra készteti őket, hogy mindenből átvegyenek valamit, ami számukra hasznos, és egyébként is mindenki a saját hitében üdvözülhet.

Az eddig megingathatatatlannak tartott erkölcsi értékekről egyszerűen szociológiai úton, többségi szavazattal döntenek élet és halál fölött. Jézus a Hegyi beszédben elhangzott tanítása: »Ti vagy-

tok a föld sója» (Mt 5, 13) erre való válasz. A mindenkori keresztényeknek és az egész egyháznak a só szerepét kell betöltenie.

A só megőríz a romlástól és jó ízt ad az ételnek. A keresztény ember akkor válik sóvá, ha nevével azonos lesz, azaz krisztusi. Úgy gondolkodik, úgy beszél és úgy cselekszik, ahogyan azt ma Jézus Krisztus tenné a helyében. Különben ízetlen sóvá válik. Az eredeti szentírási szövegben az elízetlenedésre olyan ígét használ az evangélista, amely érdekes kapcsolatot teremt az önazonosságot elveszített keresztény és a kidobásra ítélt só között, ha az ember »megbolondul«. Jól indul, de az idők folyamán annyira keveredik a világ szellemével, hogy nem lehet ráismerni. A keresztény önazonosság két pilléren nyugszik.

Az egyik Jézus végrendelete: »Aki szeret engem, megtartja tanításomat« (Jn 14, 23), a másik, amely ennek előfeltétele és örökös inspirálója: a hit titkának őrzése, amit Szent Pál apostol az egyházi szolgálatban lévőknek is különösen a lelkére köt (1Tim 3, 9).

Sóból kevés is elég, de az só legyen.

Ha egy közösségben, munkahelyen vagy egy parlamentben legalább egyetlen ember meggyőződésesen megéli a keresztény hitet, és arról tanúságot tesz, akkor azt nem lehet hallatlanra venni. Már azzal is tanúságot tesz, hogy szembe mer úszni az árral, s így válik legidőszzerűbbé, mert sokszor az egyház tagjainak hitelessége az időszzerű ellenállást jelenti, amellyel nemet is tudnak mondani a korszellemnek. A világ néptengerében a keresztény ember mindig kisebbségben lesz, de ugyanakkor ő képviseli az egyetemeset.

Katolikus, annyit jelent, hogy egyetemes vagy még pontosabban, egyszerre egész. Jézus tudta azt, hogy soha nem lesz valamennyi ember a követője, de azok, akik képviselőjében járnak, az emberek számára egyszerre egész és mindenütt megélhető – egyetemes – életformát ajánlanak. Ez nem azonos a globalizációval, mert nem gazdasági vonalon akarja megteremteni a közös nevezőt, vagy még inkább a függőségi rendszert, hanem a Mennyei Atya minden emberre kiterjedő szeretetét sugározza, s ugyanakkor meghagyja azt a já-

tékteret, amelyben mindenki kamatoztathatja a talentumát. Így kapcsolódhat össze a nemzetek fölött álló egyházban a különböző részegyházak hagyománya, inkulturáltan megélt evangéliuma.

Amikor nyitottak vagyunk minden igazi értékre, ugyanakkor szilárdan őrizzük a krisztusi tanítást, akkor válunk a Diognetoszhoz írt levél írója szerint a világ lelkiismeretévé, mert ez az ősegyházi szöveg ezt állítja: »Ami a testben a lélek, az a keresztény a világban.« Így válunk a világ javára, s nem érhet bennünket az a vád, hogy vasárnapi keresztények s hétköznapi pogányok vagyunk. Öntudatlanul is ezt várják tőlünk az emberek, amikor számon kérik viselkedésünket.

Nyelvészek szerint a sóvárgás abból az időből való kifejezés, amikor még a nagy hegyekben bányászták a sót, és azokat társzekéren szállították, amit az emberek sóvárva fogadtak, hogy ízesíteni és konzerválni tudják vele ételeiket. A Krisztus szellemében a só feladatát megélő keresztény ilyenné válik, még akkor is, ha olykor ellenkezéssel és ellenségeskedéssel találkozik is. A csak

anyagi érdekekért élő háborúskodásban, az erejét felőrlő szeretetlen világban a keresztény ember hiányával is jelen van!

Az állam és az egyház különválasztására a történelemben számos kísérletet tettek az újkorban. Franciaországban éppen száz esztendeje, 1905-ben született erről törvény, s ma egyre többen beszélnek ennek fölülvizsgálati igényéről.

Az állam – hasonlóan az egyházhoz – az emberekért fejt ki tevékenységét. Amikor az egyház a közjóért dolgozik: tanít, szociális gondoskodást végez, teremti és őrzi a kultúrát, akkor az államnak, már csak az igazságosság alapján is, a befizetett adókból arányos módon kell juttatnia ezen feladatok – közfeladatok – ellátására.

Az egyház és az állam – Szent Tamás szerint – két önálló, úgynevezett *sui generis* valóság, ám vannak találkozási pontjaik, melyek a közjó gondolata mentén ragadhatók meg leginkább.

Anyagi szempontból a konstantini kor óta mindig is megmaradt az egyház bizonyos függése az államtól. Kérdés,

hogy akkoriban, a negyedik században jó útra tértünk-e? Az intézményesség ugyanakkor valamiképpen a történelmi időben való megmaradást segíti. S az állam sem Isten ellen való. Nem azt mondjuk, Isten dicsőségére alakult, de nem is Isten ellenében való. Ebből a szempontból semleges, ezt fejezi ki az a bizonyos világnézeti semlegesség, amit persze ma sokszor félreértének és félremagyaráznak.

A történelemben az állam és egyház viszonyára vonatkozóan számos tény ismert: gondoljunk csak az invesztitúraharcra, a francia forradalomra, melyek mindenképpen az egyházellenes küzdelmeket mutatják, mégis azt kell mondanunk, az állampolgár állampolgári jogon kérheti, hogy az egyház közjóért végzett tevékenységét segítse az állam.

A világegyház olyan, mint egy nagy hajó. Természeténél fogva képtelen könnyedén fordulni a vízen. A kis hajócskák pörögnek, együtt úsznak a különféle áramlatokkal. A világegyház olykor valóban lassabban reagál bizonyos eseményekre, de ha egyszer fölvette az irányt, akkor haladása biztos.

A világegyházban többféle kultúra és azon belül az emberek színes sokasága van jelen. Ezek okozhatnak feszültséget is, de ott a dogma-, a hit- és az erkölcsi rendszer, az egyház jogrendszere, melyek általánosan normaadó és szabályozó erejűek, lévén az emberi természet is nagyjából ugyanaz mindenütt és minden időben.

Jelentős eseménynek számított, hogy a háromszáznegyvenegy tagot számláló Egyházak Világtanácsának elnöke a közelmúltban fölkereste XVI. Benedek pápát. Ezek a csoportok és közösségek mind kereszténynek mondják magukat. Az Egyházak Világtanácsában ugyanis a Krisztus istenségébe vetett hit, következésképpen a Szentháromság hite, a keresztség és a Biblia azonossága köti össze őket. Az ilyen sokszínűség mégsem tekinthető előnyösnek. Inkább elviseljük a néha egységesítőnek tűnő szabályozást Szent Péter utódának fősege alatt, mint azt, hogy szabadjára engedjük nemcsak az egyházfegyelmi, hanem a dogmatikai és a morális kérdéseket is.

Egyházunkban voltak, vannak és lesz-

nek is nehézségek. Elcsépelet mondás: az egyház Pünkösöd kedde óta agonizál. Mintha mindig meg akarna halni, közben mégis él, fönnmarad a viszontagságos emberi történelemben és küzdelemben. Ha nem lenne Szent Péter utódának fősége alá rendezve, akkor újabb és újabb kiségyházak születnének.

A II. Vatikáni Zsinat meghozta a teológiában az idők jeleire figyelő nyitottságot és haladást, ami ugyanakkor töretlenül magában hordja a *depositum fidei*t, a hitletéteményt, az örök igazságokat. Ha a zsinat szellemében járunk el és gondolkodunk, egyik irányba se térünk el: se ultrakonzervatívok, se modernisták nem leszünk.

A média azokat a teológusokat, azokat a nézeteket hamarabb fölkapja, melyek ugyan kisebbségben vannak, de mégis kísérletet tesznek a katolikus egyház egységének és hitének a megbontására. Ismert az a néhány idős nyugati teológus, aki időről időre valamilyen keresztény- és polgárpukkasztó megállapítással áll elő. Akik közelebbről ismerik őket, mondják, a korábbi »sikerek« után nézeteikkel magukra ma-

radtak. Már alig van sajtóvisszhangjuk, hiszen az őket fölkaroló liberalizmusban mindig lehet valami újabb engedményt tenni, amihez képest már ők is konzervatívvá válnak.

A magam küldetésének megfogalmazására is törekedtem abban az előadásomban, melynek a *Krisztus egyházának építése végett* címet adtam:

Elöljáróban el kell mondanom, hogy a címet Marosi Izidor, köztiszteletben álló püspök úr jelmondatából alakítottam át. Ő ugyanis ezt választotta: *in aedificationem Corporis Christi* (Krisztus Testének építése végett), ami elsősorban szellemi építkezést jelent, az ecclesia szó a maga nagyszerű kétértelműségében gyülekezetet és látható templomot is jelent.

II. János Pál pápa kanadai püspökökhöz intézett beszédében az urbanizációról megjegyzi, hogy különös fontosságot kell tulajdonítani a lelkipásztorokodásban a városi pasztorációnak, amely magában foglalja templomok építését és a közösség számára alkalmas épületek kialakítását is. Szó szerint azt mondotta a pápa: »Sok személy, külö-

nösen a fiatalok számára a város az elgyökértelenedés, a névtelenné válás és az igazságtalanság tapasztalatszerzési helyévé válik, és ennek következtében elveszítik önazonosságukat és az emberi méltóságuk érzését. Ennek eredménye gyakran az erőszak, mely ma már annyi nagyvárost jellemez. Ezen erőszak központjában egy mélységes csatlódásnak a csírája található: a város annyi mindent ígér és annyira keveset ad oly sok embernek. Ennek a csalódásnak az érzése kapcsolódik a politikai, jogi és nevelői intézményekben, sőt az egyházban és a családban való bizalom hiányához. Ebben a világban, a nagy keserűségek világában úgy tűnik, hogy az egek bezárultak (vö. Iz 64, 1), Isten nagyon távol van. Egyre szekularizáltabbá válik ez az egydimenziójú világ, mely sok személy számára börtönként jelenik meg. Ebben az 'ember városában' arra vagyunk hivatva, hogy felépítsük Isten városát.«

De mit jelent mindez a mi előadásunk szempontjából? Azt hiszem, mindenekelőtt visszavisz arra az egészen elemi dologra, ami alapvető minden új-

szövetségi kijelentésben: hogy Isten csak-
ugyan maga építi meg először a házát;
vagy hozzáférhetőbben kifejezve, mi ma-
gunktól nem tudjuk megcsinálni.

Ez a megállapítás éppen úgy szól
azok ellen, akik azt hiszik, hogy bizo-
nyos számú körülfalazott köbméterrel
el van intézve az építkezés, és azok el-
len is, akik nem készek életük terét,
idejét megnyitni Isten előtt, ahol csak
maguk és csak maguknak építenek.
Ahol azonban az emberek engedik, hogy
Isten igénybe vegye őket, ott van számá-
ra idejük és helyük is. Ott megkockáz-
tathatják, hogy a mában maguk elé ál-
lítsák az eljövendőt: Isten velünk lako-
zását s a mi összegyülekezésünket őben-
ne, ami ugyanegy házban élő testvérek-
ké tesz bennünket.

Babits szép versében, a *Psychoana-
lysis Christianában* írja a régi korok
építőiről: »Hallottunk ájtatos, régi fara-
gókat, / kik mindent egyforma türelem-
mel róttak, / nem törődve, ki mit lát be-
lőle s mit nem: / tudva, hogy mindent
lát gazdájuk, az Isten. / Bár ilyenek len-
nénk mi!«

A kereszténység eredetileg elzárkózott a templomépítéstől: Jézusban látta az élő Isten házáat, akinek emberi természete fogadta magába a Szentháromság második személyét. Isten ugyanis egyedülálló módon van jelen megtestesült Fiában. Erre céloz a János-evangéliumban megőrzött krisztusi kijelentés: »Rontsátok le a templomot, és én harmadnapra felépítem azt.« János hozzáfűzi, hogy Jézus itt saját testének templomára gondolt (Jn 2, 21) Az apostoli egyház Krisztus megdicsőülése után továbbviszi ezt a gondolatot és önmagára vonatkoztatja: »Isten nem lakik kézzel épített templomokban« (ApCsel 7, 47), majd felteszi a kérdést: »Nem tudjátok, hogy Isten temploma vagytok, Isten Lelke lakik bennetek?« (1Kor 3, 16), ezért »eleven kövek módjára ti is lelki templommá, szent papsággá épültök« (1Pét 2, 5).

Az Ősegyház tehát Krisztus titokzatos testének tekinti magát, ezért lehet maga is Isten szent temploma, Isten kegyelmi jelenlétének helye a világban. Ha tehát megfelelően értékeljük a Szentírásnak ezen kijelentéseit, akkor a kö-

ből épített templom csupán jelképe Isten élő templomának, és befogadója a Krisztusban eggyé váltak közösségének.

Amikor a kereszténység templomokat kezdett emelni, azonnal úgy értelmezte, hogy annak kövei a mennyei Jeruzsálem építőkövei, apszisát, egét a Pantokrátor képe foglalja el. A templomban minden építkezési elem szimbolikus jelentőséget kapott. Miután Nagy Konstantin megépíttette a Szent Sír-templomot és a Föltámadás-bazilikát, ez a komplexum integrálódott »a mennyei Jeruzsálem képébe«, ez lett a templom történelmi mintája. Ez az épület-együttes a Golgotát idézte és tette meg a templomtér középpontjának a keresztoltárával. Ez az épület mintája lett az európai templomépítészetnek, a mi Szent István királyunk minden tíz falu számára fölépítendő templomocskája is ezt a mintát követte. De nemcsak a templomok, hanem az európai városok épületei is valaképpen »torony iránt« haladtak.

A modern templomépítészet éppen attól akart megszabadulni, amit a törté-

nelem és a lelki tapasztalat mindig is templomnak tudott, vagyis a »Sacrum« maradandó horizontjától.

Nem véletlen, hogy sok művészettörténész szerint a gótika volt az utolsó nagy, eredeti stílus, ahol egymásra talált a művészet és a szent, a veszendő anyag és az örök forma. Ugyanakkor kifejezte a szó tág értelmében a katolicitást és az egységet.

Pilinszky János *Gótika* című versében írja: »Most minden egy. Együtt van. Egybeolvadt. / A mindenség modellje, áll a templom.«

Az építkező egyház vagy az egyházas építkezés jó lenne, ha fölfedezné ezt a tiszta forrást.

Papi és főpásztori ars poeticám igen egyszerű és világos, az eddig elmondottak is tükrözik: vallom a katolikus egyház hitét, erkölcsi tanítását, amit az élet kívánalmainak megfelelően szeretnék mindig hirdetni és hangoztatni. Alkatomnál fogva pasztorális beállítottságú vagyok. Nem áll tőlem ugyan távol, hogy egészen spekulatív teológiával is foglalkozzam, nyomon követem az ilyen írá-

nyú irodalmat, de kutatásszerűen nem művelem.

Amit egyéni karizmaként kaptam Istentől, hogy az elméleti teológiát megpróbálom lefordítani a mai embernek. Katekizmusunknak egyik gondja éppen ez: mivel egyre kevesebben olvasnak, túlságosan nagy terjedelmű, súlyos mű ahhoz, hogy mindenki kézbe vegye, aki meg akarja ismerni a hitünket. Valahogy csökkenteni kell a terjedelmét, vagy egyszerűbben magyarázni, mert a hívő katolikus emberek sem olvassák el. Ezt fölismerve készült el legújabbán a katekizmus úgynevezett kompendiuma, lényegi, közérthetőbb összefoglalása.

Ugyanakkor a katekizmust rögzíteni kell, ami – lássuk világosan – még mindig nem szakteológia. Az egyház hitének mindenki számára szóló, ugyanakkor a teológiának, a szellemtudományoknak megfelelő komoly mű.

Ennek »lefordítását« végzem a prédikációkban, a bibliaórákon, a lelki gyakorlatokon és más alkalmakkor. Pasztorális szellemben járom az egyházmegyét. Ehhez adatott talán némi tehetségem, s ezt találom fontosnak is.

Összetartani a közösséget, menteni, megőrizni, mint a só, ugyanakkor pedig kovász módjára erjeszteni.

Eszembe jut Máraitól a következő néhány sor: »Negyvenhárom évet éltem eddig. S ha még egyszer ennyi időn át élek? S nyolcvanhat leszek? Többet tudok majd? Boldogabb leszek? Biztosabbat gyanítok Istenről, emberekről, természetéről és természetfölöttiről? Nem hiszem: A tapasztaláshoz idő kell, de az idő bizonyos megismerésen túl nem mélyíti a tapasztalást. Egyszerűen öregebb leszek, se több, se kevesebb.«

A felnőtttség jele, hogy az ember bizonyos nagy kérdésekben, legyenek azok életbölcseletiek vagy politikaiak, megállapodik. S valóban úgy van: nem tud már többet hozzátenni, legföljebb a kilométereket rója Isten országútján.”

A magyarországi történelmi egyházak 2008-at a Biblia éveként hirdették meg az egész ország valamennyi egyházi intézménye részére.

A gondolat „átment”, ahogy mondani szokták manapság. Sokak fantáziáját megragadta ez a lehetőség. Az év közepe táján készített laza összegzések azt mutatták, hogy az ország legkülönbébb településein szerveztek előadásokat, kiállításokat, hangversenyeket, felolvasóesteket a Biblia szellemében. Gyakorta formabontó, műfaji kategóriák közé alig illeszthető kezdeményezések is megjelentek, de volt Biblia-áldáshoz kötött ünnepség, és szerepet kaptak a csendes elmélkedések is. A szervezők hangsúlyozták, hogy egyrészt a Biblia éve lényegében a helyi kezdeményezésekre kívánta helyezni a hangsúlyt, más-

részt kiemelt jelentőséget tulajdonítottak a történelmi jelentőségű ökumenikus összefogásnak is. Úgy tűnt, ehhez hasonló nem volt még Magyarországon: azonos témához – a Bibliához – kapcsolódtak ezek a rendezvények a katolikus, protestáns, ortodox felekezetek és kisebysgházak helyi összefogásaiból.

Az együttműködésre kívánták helyezni a hangsúlyt a katolikus és protestáns egyházak vezetőinek legmagasabb szintjén is, így szervezték meg az esztergomi Szent Adalbert Képzési, Lelkiségi és Konferencia Központ új épületében 2008 júniusában azt a háromnapos Nemzetközi Ökumenikus és Bibliikus Szimpóziumot, amelynek egyik előadója dr. Bábel Balázs érsek úr volt. Előadásának témája: *A Biblia üzenete, Isten szólt – a kinyilatkoztatásról*. E könyvben elsőként adható közre ennek az előadásnak írásbeli változata, amely nyilván később a szervezők által megjelentetett közös kiadványban is helyet kap.

A nagyívű gondolatsoroknak akkor mérhetjük föl a jelentőségét, ha megemlítjük, hogy a szervezők, a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, valamint

a protestáns Magyar Bibliatársulat szándéka szerint az azonosságok és a különbségek megmutatásának kifejtése mellett a legfőbb cél természetesen a párbeszéd folyamatossá tétele a jövőben is. Ennek érdekében hangzott el előadás a bibliai kánon legfontosabb mai kérdéseiről dr. Erdő Péter bíboros úr elnöklete mellett Székely János esztergomi segédpüspök úrtól, illetve Karasszon István és Zsengellér József református ószövetséges professzoroktól. A bibliamagyarázat alapelveiről a katolikus Rózsa Huba professzor és Raj Tamás főrabbi beszélt a konkrét bibliai és zsidó egzegézis összevetésének érdekében. Előadók voltak az ortodox írástelmezés szakértőiként a román Sofronie püspök úr és a magyar Kocsis Imre professzorok, a *Jelenések könyvének* izgalmas értelmezését a katolikus Fodor György és a protestáns Bolyki János professzorok taglalták. Münsteri vendég volt Thomas Kaut professzor a Bibliatársulatok Világszövetségének (United Bible Societies) képviselőjeként, aki szakfordítói problémákról, Dávid Katalin és Fabinyi Tibor professzorok pedig a

Biblia és a művészetek viszonyáról, egyáltalán a Bibliának mint az európai kultúra alapvető forrásának a mai olvasásáról, annak szükségéről elmélkedtek. A Biblia médiaképességéről, aktuális értelmezéseiről, a réginek és a mainak az esélyeiről az edinburgh-i Larry Hurtado és az amszterdami Lénart de Regt professzorok Tarjányi Béla és Pecsuk Ottó katolikus-protestáns összevetésével együtt mérlegelték a jelen és a jövő kilátásait, Komoróczy Géza professzor pedig a mai ismeretterjesztés és a bibliai ősforrások megértésével kapcsolatos nézeteit adta elő. Ezek a magyarországi kezdeményezésre összeállított tudományos értékű előadások természetesen jelentős mértékben járulnak hozzá a keresztény európai együttgondolkodás szellemi építgetéséhez. Többek között ezért is érdemes tehát az egyébként a tudományosságot a közérthetőségre oly gyakran „lefordító” dr. Bábel Balázs érsek úr tanulmányát, az eddigiekben megismert elkötelezettségének fényében olvasni.

A Biblia üzenete

Isten szólt – a kinyilatkoztatásról

A címben megjelölt témára lehet egyetlen rövid mondattal is válaszolni: a kinyilatkoztatás latinul *revelatio*, görögül *apokalipszisz*, azt az eseményt jelenti, amellyel Isten feltárja magát az embereknek.

A kinyilatkoztatás általános értelemben a személy részéről olyan önmagára vonatkozó ismeret *önkéntes és szeretetből* történő közlése, mely senki másától semmiféle más módon nem szerezhető meg. A vélumot levesszük az elfátyolozott valóságról. Teológiai értelemben a kinyilatkoztatás *Isten tevékenysége*, amellyel az Atya a Fiú által a Szentlélekben megnyitja az utat az ember előtt a természetfölötti igazságok megismerésére és az isteni életre. A katolikus egyház katekizmusa híveknek szólóan, de egészen tág és messziről ne-

kifutó választ ad erre a kérdésre. A katekizmus címei jól mutatják ezt a megszűrő megközelítő választ: Az ember képessége az Isten felé megmutatkozik abban, hogy vágyakozik Isten után. Az Isten megismerésének útjai a természetes ész fényénél. Isten megismerése az egyház szerint. Isten találkozik az emberrel. Kinyilatkoztatja jóságos üdvöztető tervét. A kinyilatkoztatás lépcsőfokai. A teremtésben való föltárulkozás. A Noéval kötött szövetség. Ábrahám kiválasztása. Isten neveli népét, Izraelt. Végül Jézus Krisztus az egész kinyilatkoztatás közvetítője és teljesítője.

Más kinyilatkoztatást már Isten nem ad. Ezután szól az isteni kinyilatkoztatás továbbadásáról. Az apostoli igehirdetéssel, a Szentírással, amely a hagyományba ágyazódik. Mielőtt a szorosan vett témával, a Biblia üzenetével foglalkoznánk, érdemes egy pillantást vetnünk a kinyilatkoztatás teológiájának történetére.

– Az első századoktól kezdve az egyház minden korban érdeklődésének megfelelően megkísérelte, hogy az alapvető Isten-élményét újra és újra átélje és rendszerbe foglalja. Váltakozó korok

és irányok az Isten-élmény összetevőiből hol az egyik, hol a másik elemet próbálták elsődleges szemponttá tenni, és a többit köréje csoportosítani. Így minden idő megalkotta magának a kinyilatkoztatás sajátos teológiáját. A kinyilatkoztatás teológiája nem más, mint az Isten-élmény megváltó erejének kiterjesztése az emberi észre. Így bizonyos értelemben a kinyilatkoztatás teológiájának története a kinyilatkoztatás története.

– Az apostoli időket követő első évezred érdeklődése elsősorban a kinyilatkoztatás témájára szorítkozott. Még 1215-ben is a IV. lateráni egyetemes zsinat ilyen értelemben fogalmazta meg a kinyilatkoztatás lényegét. A kinyilatkoztatás célja az örök élet, tárgya az életre vezető üdvös tanítás, amelyet a teljes Szentháromság adott az emberiség számára, amelyet Isten egyszülött Fia, Jézus Krisztus, emberré lévén mindenki számára nyilvánvalóvá tett.

– Az Isten-élmény módját elemző kutatás csak a skolasztikus korban lett szokásos, Aquinói Szent Tamás a *Summa Theologicá*bán tette fel a kérdést,

hogyan lehetséges az, hogy Isten gondolatait embernek közölni tudja. A feleletet a prófétai megismerésben találta meg. A prófétai ismeret Szent Tamás szerint karizmatikus adomány, amely a többi isteni adománytól eltérően csak kevés kiválasztottnak lesz az osztályrésze. A szentírók sugallatától a prófétai ismeret abban különbözik, hogy míg a próféta tudatában van annak, hogy Isten-élménye van, a Szentírás sugalmazásakor ez a tudat nem az író, hanem a hívő közösség öntudatában világosodik meg. Amikor Isten követe által közli üzenetét az emberrel, a belső ige a követ ajkán külső ige lesz (igehirdetés, prédikáció).

– E két isteni szó, a *belső fény* és az *ige hirdetése* lesz az elkövetkezendő századok idevonatkozó kutatásának két szempontja.

– A Trentói Zsinat hatodik ülésén, 1547-ben a megigazulásról szóló határozatában inkább a hit, mint az ember válasza került előtérbe. Az üdvösségről szóló igazságot, amely a Szent könyvekben és a Szentagyományban található, „az evangélium” szó jelzi, ezt viszont

több mint 300 év után az I. Vatikáni Zsinat, amikor idézi, a *kinyilatkoztatás* szóra cseréli fel.

– A felvilágosodás hatására a kinyilatkoztatás egyértelmű lesz az emberi természetes megismerés folyamatával. így érthető, hogy az I. Vatikáni Zsinat 1870-ben Dei Filius kezdetű konstitúciójában különösen kiemelte, hogy a természetes kinyilatkoztatáson, Isten-ismereten kívül egy különös, Istentől adott kinyilatkoztatás is van, melyet természetfölöttinek kell neveznünk. Erre azért van szükségünk, mert nélküle az ember természetfölötti célját, az isteni életben való részesedést sem felfogni, sem elérni nem tudja. Az Isten által kinyilatkoztatott igazságokat a Szentírásban és a Szentagyományban találjuk.

– A XX. század elején a modernizmus mint az Isten-élmény racionalizálása arra kényszerítette az Egyházat, hogy figyelmét a kinyilatkoztatás tartalma helyett inkább a kinyilatkoztatás eredetére irányítsa. Lásd X. Pius modernizmus ellen előírt esküszövegének kitételeit. XI. Pius körleveleiben Isten kinyilatkoztatása nem jelent mást, mint

azt, hogy Isten szóval fordult az emberhez. Deus locutus est. E meghatározás Isten szólásának történeti valóságát emelte ki. Így a század első felében a katolikus teológia hitvédelmi okokból egyre inkább a kinyilatkoztatás tényének igazolására szorult.

– A század elején egyre több hittudós tanította, hogy a kinyilatkoztatás nemcsak Isten szavában, hanem tetteiben is megvalósul. Azt is kiemelték, hogy a kinyilatkoztatás nemcsak a múltban megtörtént tény, hanem ma is a hit megszületésének pillanatában újra és újra megismétlődő esemény. Így aztán a kinyilatkoztatás inkább a jelenben megismétlődő párbeszéd lett Isten és ember között.

– A kinyilatkoztatás teológiájában nagy változást hozott a II. Vatikáni Zsinat. A Dei Verbum kezdetű dogmatikus konstitúción az egész zsinat idején dolgoztak. A konstitúció végső megfogalmazásában hat fejezet olvasható: az első a kinyilatkoztatásról önmagában, a második a kinyilatkoztatás továbbadásával foglalkozik, a többi négy fejezet mind a Szentírásról szól.

A kinyilatkoztatás lényegének leírásában ezeket a mozzanatokat kapcsolják össze:

1. Bölcsességgel és jósággal teljes szeretetből Isten ki akarta nyilvánítani és egyben közölni magát benső szándékai-val együtt az embernek, hogy ezáltal az ember:

2. Isten közelébe jusson, és isteni természetének részese legyen.

3. A kinyilatkoztatásban tehát Isten beszél az emberhez, mint barát a barátjához, vele él

4. hogy a bűn és halál sötétségből kiszabadítva az örök életre vezesse.

5. Mindez pedig Krisztusban, a megtestesült Igében történik, akiben Isten kinyilatkoztatása elérte végső teljességét.

6. Jézus Isten kinyilatkoztatását azal valósította meg és vitte végbe, hogy mint az Atya képe (Jn 14, 9) köztünk jelen lett, tetteivel, szavaival, csodálatos jeleivel, különösen pedig halála és feltámadása, valamint

7. a Szentlélek elküldése által az Atyától rábízott üdvösség munkáját befejezte. Mivel benne az Ige testté lett, Isten szavát mint ember embernek el tudta

mondani. Ám ez a kinyilatkoztatás csak hittel fogadható el, amikor az ember magát szabadon teljesen átadja a kinyilatkoztató Istennek.

Ha nagyon sommásan akarnánk fogalmazni, akkor azt lehetne mondani, hogy a Dei Verbum konstitúció a korábbi élesen elválasztott két forrást, a Szentírást és a Szentagyományt a maga egymásra utaltságában mutatja be, amelynek fő célja Krisztus misztériumának közvetítése. Hiszen a kinyilatkoztatás teljessége a megtestesült Igének, Jézus Krisztusnak egész élete, tanítása, halála, feltámadása.

Fölmerül a kérdés, hogy vajon a Szentírás mennyire hűségesen adja vissza a Krisztus-eseményt, az ószövetségi ráirányulását, az újszövetségi kibontását. Itt is elmondható Vörösmarty szállóigéje: „Nem érez, aki érez / Szavakkal mondhatót”. Nem valljuk a negatív teológiát, vagyis, hogy Istenről csak azt tudjuk elmondani, hogy mit nem tudunk, de ugyanakkor az is igaz, hogy a Biblia csak töredékesen adja vissza a transzcendentális világnak eseményeit és üzenetét. Ennek ellenére mondhatjuk, hogy

a Biblia a könyv apoteózisa, a gyarló emberi szó a Szentlélektől sugalmazva isteni gondolatot fejez ki.

Az Ószövetségben elképzelhetetlen, hogy az ember önmagától eljusson Isten ismeretére: Istent csak az ismerheti meg, akinek Ő kinyilatkoztatást ad önmagáról. Az ószövetségi ember tudta, hogy nagy dolog a kinyilatkoztatás és hogy méltatlan rá (MTörv 4, 32–34). A kinyilatkoztatás alapján lett meggyőződése, hogy Izrael minden más népet felülmúl, illetve megelőz. A héberben nincs olyan ige, mely kimondottan az isteni kinyilatkoztatásra vonatkozna; így az Isten és az ember kapcsolatának történéseit az emberi cselekvések köréből vett igék jelölik. A Zsoltáros kéri Jahvét, nyissa meg a szemét, hogy láthassa a törvény csodálatosságát. (Zs 119, 18) Bileám megnyitott szemű ember, aki lát és egyszersmind felfogja Isten szavát (Szám 24, 16). A kinyilatkoztatásnak elsősorban maga Jahve és a szava a tárgya. Jahve dicsősége igazságossága. Az ószövetségi értelemben vett kinyilatkoztatás klasszikus megfogalmazása: „ami rejtve van, az az Úr, a mi Istenünk

ügye: de a kinyilatkoztatott dolgok ránk és gyermekeinkre tartoznak mindörökre, hogy a törvénynek minden szavát megtartsuk.” (MTörv 29, 28) Isten előtt nincs titok, s abból valamennyit népének ki is nyilatkoztatta a törvényben. A kinyilatkoztatás tehát az embernek az a tudása, amelyet Isten a magáéból megosztott vele ajándékképpen. Ez a kinyilatkoztatás Izraelnek szól, Jahve neki nyilatkoztatja ki magát, neki mutatkozik be (Kiv 6, 2). Izrael nemcsak közvetve, hanem közvetlenül is részesül a kinyilatkoztatásban. Ezzel szemben a pogány népeknek csak közvetve nyilatkozik meg, amikor ítéletet tart fölöttük (Zsolt 9, 17). A kinyilatkoztató Isten embereket is felhasznál üzenetének továbbadására (lSam 10, 8). A prófétáknak egyszerűen közzé kell tenniük azt, amit Isten mond nekik (Iz 26, 10; Jer 16, 10). Jahve feltárja a titkokat, tervét, szándékait és amit az embertől kíván. És kőtáblákra véseti a tízparancsolatot (MTörv 4, 13). Isten teofániái, megjelenései, látomásban vagy álomban adott utasításai a kinyilatkoztatáshoz tartoznak. Jahve szavának maradandóságát

az biztosította, hogy a hirdetett prófétai szót írásban is rögzítették (Iz 55, 10). Az üdvösség történetében egyre nagyobb szerephez jutott a leírt szó. A leírt szóban különleges helyet kapott a Tóra, s ez az írott mű csaknem személyes tanúja Istennek (MTörv 31, 24–26). A szóban megfogalmazott kinyilatkoztatás Izrael kiváltsága, csak ha elérkezik az üdvösség ideje, akkor válnak a népek is részeseivé a Tóra ajándékának (Iz 2,2–4).

Az Újszövetségben a kinyilatkoztatás egyetlen közvetítője Jézus Krisztus. Személye, tanítása, megváltó műve az egyetlen tárgya is. Jézus az Ószövetségben a csak csírájában lévő tanítást az Isten országáról (malcut Jahve) teljessé tette. Sőt; Ő maga lett az Isten országa, az „autobaszilea” – ahogy Órigenész mondta. Szent Pál apostol a kinyilatkoztatás fogalmát Isten Krisztusban megvalósuló üdvözítő tervének megismeréseként értelmezi. Szerinte az isteni terv folyamatosan valósul meg, így a kinyilatkoztatáshoz folyamatosan hozzátartozik a folyamatosság és a fejlődés, Isten eszkatologikus művének megvalósulása. Az el-

ső és egyetlen kinyilatkoztató személy az Isten, aki Jézus megváltást szerző kereszthalála és a mindenségnek Krisztusban való összefoglalása által föltárja a misztériumot (Róm 3, 25; Kol 1, 18–26). Szent Pál szemében Krisztus nem az, aki kinyilatkoztat, hanem inkább a kinyilatkoztatásnak a foglalata, mert Ő a misztérium tartalma. Ebből következően az apostolok is kinyilatkoztatók (2Kor 2, 14). Az evangélium hirdetése útján terjed Isten igazsága. Isten feltárta magát Szent Pálnak (Gal 1, 16), a lélekkel eltelt apostoloknak és prófétáknak (Ef 3, 5) valamint az összes szentnek (Kol 1, 26). A kinyilatkoztatás nem valamilyen; csak a beavatottaknak szóló titkos tan, hanem az emberiség üdvösségének hirdetése. János evangélistánál is a kinyilatkoztatás központja Jézus Krisztus, életének műve, halála és feltámadása. A láthatatlan Istent Jézus Krisztus tette láthatóvá és Ő ismertette meg az emberekkel. (Jn 1, 18; Jn 1, 14). János evangélista szerint a kinyilatkoztatást az emberré lett Logosz személyében adta az Isten. Jézus küldetése és kereszthalála csúcsa az istenszeretet kinyilatkoztatásának. Nikodé-

musnak mondott tanítása Isten szeretetének a kinyilatkoztatása „úgy szeretette Isten a világot, hogy egy szülött Fiát adta oda, aki hisz benne, el ne vesszen, örökké éljen.” (Jn 3, 16) Az az Isten, akiről Jézus beszélt és Atyának szólított ugyanaz a világfeletti és üdvözítő Isten, aki Izraelhez szólt az üdvtörténet során. Jézus azonban ennek az Istennek egészen új arcát tárta fel hallgatói előtt. A minden ember felé megkülönböztetés és előfeltétel előtt forduló atyai jóságot. Az ember válasza erre a hit. Amit János látásnak is nevez (Jn 6, 40). A végítéleten még az is nyilvánvalóvá lesz, hogy az emberiség a hitben elfogadott igazságokat mennyire és milyen módon valósította meg (Mt 25, 31–46). Nekünk semmiféle új kinyilatkoztatást már nem kell várnunk, az úgynevezett magánkinyilatkoztatások is ezt a kinyilatkoztatást teszik teljessé. Adhatnak indítást az egyház életének egyes nehéz helyzeteiben.

A Biblia évében, amikor kiállítások, konferenciák ünneplik a könyvek könyvét: a Szentírást, alaposan tanulmányozzák kulturális hatásait a zenére, festészetre, szobrászatra, irodalomra, akkor

nekünk mindig a legfontosabb mondanivalóját kell szemünk előtt tartani, amit a Dei Verbum konstitúció így fogalmaz meg: „Miután sokszor és sokféleképpen szólt Isten a prófétákban, ezekben az utolsó napokban a Fiúban szólt hozzánk. Elküldte ugyanis Fiát, vagyis a minden embert megvilágosító örök Igét, hogy az emberek között lakozzék, és elmondja nekik Isten legbelsejét. Tehát Jézus Krisztus, a megtestesült Ige, mint aki emberként küldtetett az emberekhez, Isten ígéit mondja és az Atya által rábízott üdvözítő művet véghezviszi. Ezért Ő – akit ha valaki lát, az Atyát is látja – egész jelenlétével (tota ipsius praesentia) és megnyilatkozásával, szavaival és tetteivel, jeleivel és csodáival, főként pedig halálával és a halottak közüli dicsőséges feltámadásával, végül az Igazság Lelkének elküldésével tökéletessé teszi, bezárja és isteni tanúságtétellel megerősíti a kinyilatkoztatást, (vagyis azt, hogy) velünk az Isten, aki kiszabadít minket a bűn és a halál sötétségéből, és feltámaszt az örök életre.

**Dr. Bábel Balázs érsek ünnepi
beszéde, 2007. augusztus 20.**
(A Szent István-bazilika előtt)

A Szent Koronát hozó Asztrik apát utóbb kalocsai érsek 90. utódjaként szeretettel köszöntöm a Kedves Testvéreket! Emlékeztek az egy évvel ezelőtti viharra? Mintha csak szemléltetni akarta volna a Szent István napján szokásos evangéliumi szakaszt a hatalmas viharba került házról. A liturgia nem véletlenül olvastatja fel ilyenkor a hegyi beszéd befejező részét, mert Szent Istvánra utal, aki jézusi tanításra építette házát, hazánkat, mely a történelem folyamán sok-sok viharba került. A ház még ma is áll a sziklán: Szent István megkoronázása, szent élete, törvényel, nagy formátumú igazságos uralkodása, végül országfelajánlása tette ezt lehetővé.

A Kárpát-medencében ötezer év óta laktak a história által is feljegyzett népek: illírek, trákok, kelták, rómaiak, hu-

nok, különböző germán törzsek, avarak és frankok, akik vagy beolvadtak a többi nép közé, vagy nyomtalanul eltűntek. Az Árpád fejedelem által megszerzett honban csak a magyarság tudott megmaradni, ezer éves államot alapítani, amellyel az életére törő nagy birodalmakat is túlélte. Mindez azért volt lehetséges, mert Szent István királyunk a hazát Jézus Krisztus tanításának sziklájára emelte, amelynek jelképe volt a pápától küldött korona. Az államalapítás Szent István király elvitathatatlan érdeme, amely által lett történelmünk legnagyobb egyénisége, a magyar szentek legnagyobbika.

Ezért a mai nevezetes ünnep a hála napja is, amikor hálát adunk Istennek, hogy nekünk adta Szent István királyt, akiről Hartvik püspök legendájában azt olvassuk, hogy „Krisztus a száján, Krisztus a szíven, Krisztust hordozta minden tetteben”. Hazánk ezeréves fennállása alatt a külső viharokat kiállta. Emberi ésszel szinte felfoghatatlan, hogyan maradhattunk meg. Petőfivel együtt mondhatjuk: „Isten csodája, hogy még áll hazánk.” De minden Szent István-

ünnepe az önvizsgálaté is. A XIII. századi kalocsai székesegyházból való az a kalocsai királyfej, vörösmárvány szobor, amelynek eredetije a Nemzeti Galériában látható, amelyről sokan azt tartják, hogy Szent István királyt ábrázolja.

Kétszáz évvel Szent István halála után úgy élt már a magyar nép emlékezetében, hogy egy olyan szoborban mintázta meg, amely markáns vonásaival, vizsgáló tekintetével kérdőre vonja a későbbi magyarokat. Ilyenkor katolikus templomainkban felhangzik az ének: „Hol vagy István király, téged magyar kíván”, de meg is fordíthatjuk, hol vagytok, magyarok, titeket Szent István kíván. Jézus tanításában hallunk egy-egy ország meghasonlásáról is. Szent István korától kezdve mindig voltak Koppányok és Vataók, akik a pogányságot hirdették és belsőleg pusztítottak.

Egy idő óta nagyfokú belső meghasonlás és gonoszság pusztítja országunkat, amelynek kézzelfogható jele a nép fogyása, életerejének hanyatlása. Az első kérdésünk lehet önmagunkhoz, amit egykoron a király felkenésekor, így Szent István király megkoronázásakor is fel-

tett az esztergomi érsek: Akarjátok-e, hogy fejedelmetek király legyen? A népnek egyhangúlag kellett felelni rá: Akarjuk. Ha ma megkérdeznék a magyar népet, hogy akarják-e, hogy Szent István királyhoz hasonló hitű és jellemű emberek vezessék az országot, akik a keresztény életelveket élik és népükkel megvalósíttatják, vajon kapnának-e kétharmados többséget? Szent István egyértelművé tette törvényeiben, fiához intézett *Intelmeiben*, hogy a keresztény hitet meg kell őrizni, az egyház és állam rendjét tiszteletben kell tartani, az imádságot, a kegyességet, az irgalmasságot és a többi erényt gyakorolni kell.

Egyéni életpéldájával pedig arra tanított, hogy a családi életet tisztelni kell. Meggyőződéses hitének tanúságát adta, amelyben benne volt a Szűz Mária-tisztelet is. Így épített a sziklára, és ezért halálakor Magyarország Európa jelentős államává lett. Magáévá tette a keresztény életeszmenyt, amely szenteket is termett. Az ezer évvel ezelőtt született Szent Imrét a nyolcszáz évvel ezelőtt született Szent Erzsébetet és több más Árpád-házi szentet. Vajon akarná-e a

magyar nép ezt követni? Mert ha nem, akkor minden megemlékezés csak olyan, amelyet a próféták kárhoztattak, a helytelen Isten-tisztelettel kapcsolatban, és ez a szentekre is áll: hogy csak ajkunkkal tiszteljük őket (Iz. 29, 13).

Szent István a hit megőrzését tette az első helyre, mert a hit a felnőtt embernél az üdvösségre elkerülhetetlenül szükséges, nélküle nem lehetünk kedvesek Isten előtt. A hit ad erőt a keresztény élethez, a reményhez és a szeretethez, az újrakezdéshez és a hűséghez. Magyar népünk a népszámlálás alkalmával több mint 75%-ban valamely keresztény felekezethez tartozónak vallotta magát, s biztosan vannak sokan olyanok is, akik ezt nem merték megvallani, de nem istentagadók. Ez a hit azonban csak akkor igazán értékes, ha életformálóvá válik, és az áldozatokat is vállalja. Sok honfitársunk pedig úgy él, mintha Isten nem létezne. Abban a világban, ahol nincs jelen az Isten, fölborul az erkölcsi rend.

Szent István számára magától értetődő volt az élet szentsége és az ezt védő isteni parancs megtartása. Törvényeivel

azokat is büntette pénzbírsággal és börtönnel, akik véletlenül embert öltek (I. könyv, 14.) Az erkölcsiség sarkalatos pontja az élet védelme és szentsége, ezért Szent István vizsgáló tekintete előtt állva szégyenkeznünk kell, mert a születendő emberi életet nem védtük, az elmúlt fél évszázadban hatmillió magzat életét oltottuk ki. A családok széthullása, gyermekek nem vállalása mindannyiunk előtt fájdalmasan ismert jelenség. Városainkban járva meggyőződhetünk arról, hogy sokkal kevesebb gyereket vezető szülővel találkozunk, mint kutyát sétáltató emberrel. Az egyre kevesebb fiatal, aki rendesen a jövő reménye, nem kapja meg azt a gondoskodást, amit Szent István fiának megadott.

Ő nemcsak taníttatta, hanem nevelte és neveltette fiát. Örök szép példája ennek a hozzá intézett Intelmek. A mai fiatalság nagy része erkölcsi nevelés nélkül nő fel, az iskolában jó esetben oktatják, de inkább csak informálják, ezért könnyebben áldozatul esik a szenvedélyeknek, a bűnözésnek, ami mind fiatalabb életkorra húzódik le. Az ilyen fiatalok lelkiállapota egyre betegbb, amit

követ a testi betegség, a vele járó depresszió és kilátástalan lelkiállapot. Szent István király még az idegeneknek is helyet biztosított országában, mi pedig nem vállaltuk a teljes közösséget nemzettársainkkal, s ezzel megtagadtuk őket, akik saját hibáikon kívül a határainkon túl élnek.

A társadalomlélektan-kutató szerint (SOTE) a nemzeti összetartozás, a közös erkölcsi rend hiánya pszichoszomatikus betegségeket, halált okozhat. Magyarország évente egy Gödöllő nagyságú város lakosságával lesz kevesebb. Azért is nehéz a gyógyítás, mert az elmúlt évek intézményátalakításai (egészségügy, iskolaügy) sem az embert szolgálták, hanem a hasznot, mert mindent pénz irányít országunkban. Az anyagiak kezelésében sem állhatunk meg Szent István vizsgáló tekintete előtt. A jogtudósok szerint a mai időkre is megmaradt Szent István azon törvénye, hogy az árvákat nem lehet kisemmizni. (I. könyv, 25.)

Mára a magyar nép vált kisemmizetté, közvagyonát eltékozolták, az országot eladásították. Magyarországon sújtják a legnagyobb adók az egyre öregebb

és betegebb társadalmat. Talán a testvérek azt mondják, hogy pesszimista vagyok, pedig ez a valóság. Mint keresztény ember, érsek, mégsem veszítem el a reményemet. Ebben segít Szent István életpéldája is. Átélté gyermekei elvesztését, nagy reménységének, Szent Imrének a halálát. Sorsa drámai volt, de nem tragikus. Tudta, hogy hova kell segítségért fordulnia. Nagy lelki fájdalmában felajánlotta országát Magyarok Nagyszonyának, és ezt a felajánlott korona jelképezte. Miért nem Jézusnak? – kérdezhetnénk.

Talán azért, mert lelki rokonságot érzett Szűz Máriával, aki ugyanúgy elvesztette a Fiát, mint ahogy ő is. A Szűz Máriának felajánlott ország Jézusé is, mert Mária ott van, ahol az ő Fia van. A mennybe felvételével végérvényesen elválaszthatatlan tőle. Szűz Mária oltalmazónk és tanítónőnk, aki azt mondja a mai magyaroknak, amit a kánai menyegző szolgáltnak: Tegyétek, amit Jézus mond. Ez a hit éltet bennünket, s az a remény, hogy nem vette le rólunk áldó és óvó kezét. És egy másik kéz is óv bennünket, a köztünk lévő Szent Jobb.

Gyóni Géza szülőfalum költője, aki evangélikus lelkész fia volt, s az I. világháború alatt szibériai fogságában rádöb-bent a magyar átokra. S protestáns lé-tére egy hosszú imádságot írt a Dicső-séges Jobbhoz, amelyben ezt írja:

„Dicsőséges Jobb, ne engedd, ne engedd, / Hogy vak pártosság ép most gyöngítsen meg. / S amelynek híján annyi sebünk égett, / Teremts közöttünk szent, erős egységet.”

**Szent István-napi elmélkedés
a Vatikáni Rádióban,
2008. augusztus 20.**

Még sokan emlékeznek rá, mert emlegetik határainkon belüli és kívüli magyarok, a tavaly augusztus 20-án, a Szent István-bazilikában elmondott prédikációmát. Egyetértő üdvözlések mellett kárhoztató kritikák is érték, hogy „harcra hívtam a hívőket a kormány ellen”, és végig aktuálpolitizáltam. Pedig hát mikor, ha nem Szent István napján foglalkozzunk a szentbeszédben a közéletiség erkölcsi kérdéseivel. Sajnálattal kell megállapítanunk, helyzetünk azóta is rosszabbodott, még a sikertelen olimpiai szereplésünket is gazdasági és politikai okokkal magyarázzák. Nap mint nap találkozunk a bűn botrányig fokozódó megnyilvánulásaival. Korábban legfeljebb háborús időkben vagy hosszan tartó zsarnokság idején zuhant ilyen mélyre a közerkölcs. A fiatalok által el-

követett bűncselekmények, a drogos életformából következő halálesetek a jövőt is kilátástalanná teszik. Az új pogányság megnyilvánulásait Szent István ünnepéhez kapcsolódóan is tapasztaljuk; sokaknak augusztus 20-a István-napi vigasságokat és tűzijátékokat jelent csupán. Azt is mondják mostanság, hogy Szent István tönkretette az ősi magyar virtust. Magyarországon már Koppánynak is szobrot akarnak emelni. A Szent Korona iránti valamiféle mágikus hódolat már nem a katolikus ember szent dolgokhoz kapcsolódó tisztelete. Sokaknak ez talán sérti az érzékenységet, de nem szabad elfelejtenünk, hogy nem a Szent Koronának, hanem a Magyarok Nagyasszonyának ajánlotta fel a magyarságot Szent István.

Kit is ünneplünk augusztus 20-án? Nemcsak az államalapítót, hanem a magyarság első és legnagyobb szentjét, aki tudatosan a krisztusi tanítás sziklájára épített nemzetet és hazát. Maga járt elől jó példával Krisztus követése útján, mert ahogy Hartvik püspök írta: *„Krisztus a száján, Krisztus a szívéen, Krisztust hordozta minden tetteben.”*

Szent István ezáltal példaképünk lett, atyja lett nemcsak családjának, hanem népének is. Leszűrte az evangéliumi tanításból, hogy hasonlítani kell a családatyához, aki kincseiből régít és újat vesz elő. A régi volt mindaz, amit a magyarság magával hozott mint értéket. Új volt számára a keresztény hit, az Evangélium üzenete, amelyet Szent István király meggyőződésesen és teljes szívből vallott.

Ahogy az Úr Jézus bemutatta a mennyei Atyát, úgy kell nekünk is párhuzamot vonni Szent István atyaságával, és valamiképpen a mi időnkre rávetíteni, mert tisztelete mindig egyfajta időszűrítést is jelent.

Jézus elmondta, hogy a mennyei Atya szüntelen munkálkodik, nem úgy, mint az emberek, hanem természetfölötti módon, hogy fönntartja és kormányozza ezt a világot. Minél inkább tágul természettudományos ismeretünk, annál inkább álmélkodunk a teremtet világ nagyságán, rendjén és működésén. Ez a fűszálra éppúgy vonatkozik, mint a galaxisokra. Szent István király sem volt rest ember. Szüntelen munkálko-

dott. Ami megmaradt utána, olyan sziklára épített ház (1000 éves állam), amely kibírta az idők viharát. Törvényeket hozott, az országot felosztotta közigazgatás szerint, kinevezte a fő embereket, ismerte országát és megvédte. Olyan sínekre állította, amely hosszú időn keresztül a biztos haladás irányát is mutatta. Az *Intelmek*, amelyeket Szent István király a fiának, Imrének írt, erről vallanak, hogy ő szüntelen munkálkodó ember volt. Köztünk maradt Szent Jobbja, amellyel oly sok jót cselekedett, áldott, vigasztalt, alamizsnát osztott Szent István.

Nekünk is tevékenykednünk kell, amíg élünk, kamatoztatnunk kell talentumainkat, mert ez evangéliumi parancs. Babits Mihály szerint tragikus hőseink bűne nem a cselekvés, hanem a mulasztás volt. Ma nemcsak azért van sok munkanélküli Magyarországon, mert nem találnak munkát, hanem sokan nem is akarnak dolgozni. Életünk elmulasztott idejét, lehetőségeit csak nehezen tudjuk helyrehozni.

Az Úr Jézus arról is szólt, hogy Atyja házában sok lakóhely van. Vagyis Isten

úgy teremtetten meg ezt a világot, hogy mindenki élni tudjon benne. Az üdvösséggel a végleges otthont készítette elő, amelyből csak bűnös megátalkodottsággal zárja ki magát az ember. Szent István országában otthonra talált az akkori magyar ember, még az idegenek is. Leggyakrabban ezt szokták idézni az Intelmekből: gyenge az a nép, amely egy nyelvű és egyszokású. Tamási Árontól kérdezték, hogy miért vagyunk a világon? Azt válaszolta, azért, hogy valahol otthon legyünk benne. Hozzátehetjük, hogy olyan otthonná váljon, hogy rányíljon az örök hazára, természetfölötti nyitottsága legyen. A kettős állampolgárságról szóló szavazás szomorú emléke eszünkbe juttatja, hogy megtagadtuk határainkon kívüli nemzettársainktól a földi otthont, de félő, hogy ez is elvész. A pillanatnyi érdekekért külföldieknek eladott földeken csak bérmunkások leszünk. Szent István király népének olyan házat és hazát adott, amely megmaradt és nyitott volt az örökkévalókra.

Jézus elmondta, hogy megdicsőíti őt az Atya. De megdicsőíti azokat is, akik

az Úr Jézushoz kötötték életüket. Így dicsőítette meg Szent István királyt is. Őbenne nem hőst látunk, hanem szentet. A hőssel vissza lehet élni. A hős az egyik népnek kiválóság, a másik népnek ellenség. A szent azonban fölébe emelkedik az ilyen ellentéteknek. Így a mi Szent István királyunk is megkapta a megdicsőítést. Éppen a szentté avatása által. A 2000. év óta az ortodox keresztények kánonjába is bekerült a neve. Ő volt az első, akit oltárra emeléssel avattak szentté. Szentté, aki beérkezett a végleges Atyai Házba, ahol hitünk szerint közbenjár értünk, hogy megmaradjunk kereszténynek és magyarnak.

Dr. Bábel Balázs érsek, metropolita
1950. október 18-án született Gyónon
(ma Dabas város része).

Középiskolai tanulmányait a kecskeméti Piarista Gimnáziumban végezte. 1969-ben felvételt nyert a Váci Egyházmegye papnövendékei közé. Teológiai tanulmányait az egri szemináriumban kezdte meg, és a budapesti Hittudományi Akadémia hallgatójaként fejezte be.

1976. június 19-én dr. Endrey Mihály püspök szentelte pappá Vácott.

Első kápláni állomáshelye Valkó volt 1978-ig, káplánként szolgált 1978–80-ig Tápiószecsőn és Tóalmáson; 1980–84-ig Budapest-Pestújhelyen; 1984–90-ig Budapest-Pacsirtatelepen.

1981-től a Regnum Marianum papi közösség tagja.

1983-ban teológiai doktorátust szerez Budapesten.

1990-től a budapesti Központi Szeminárium prefektusa, 1992-től spirituális. Prefektusi kinevezésétől kezdődően előadó tanár a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karának nappali és levelező tagozatán, valamint a Kalazantinumban.

1997-től a váci Borromeo Szent Károly Papnevelő Intézet rektora és az Egri Hittudományi Főiskola levelező tagozatának igazgatója. 1997-ben II. János Pál pápa pápai kápláni cím adományozásával ismeri el szolgálatát.

1999. február 24-től a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye koadjutor érseke.

1999. április 10-én nyeri el a püspökké szentelés kegyelmét Kalocsán.

1999. április 29-től a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye általános helynöke.

1999. június 25-től Kalocsa-Kecskeméti érsek.

1999. augusztus 15-én veszi át az érseki palliumot Kalocsán.

Jelmondata: PRO REGNO DEI – AZ
ISTEN ORSZÁGÁÉRT.

A Magyar Katolikus Püspöki Karban
az Országos Egyházművészeti és Mű-
emléki Tanács elnöke, az Ökumenikus
Bizottság elnöke, a Kultúra és Tömegtá-
jékoztatás Bizottságának tagja.

2002-től Dabas Város díszpolgára, és
a Bács-Kiskun Megyéért Díj birtokosa.

2007-ben Pro Patria-díjat kapott

2007-ben Árpád-díj kitüntetésben ré-
szesül.

Úgy látom, az európai kultúrában élő ember

megfáradt. Ebbe beleértem Észak-Amerikát is. Oly rövid az ember élete, és nem látja át teljes összefüggésében. Hogy megyünk lefelé, az biztos. Fogyunk. A fehér ember fog. Ez a szellemi lelki megfáradás, ez óhatatlanul kivetül a mindenkori papságra is. Tehát korrelatív, a mindenkori emberrel korrelatív a papság. Amikor olyan ifjúságunk van, amilyen, ezt nem kell különösebben magyarázni. Tőlük nem lehet elvárni, hogy Gonzága Szent Alajosok jöjjenek. Ez is nagy baj. Az a környezet, az a szétzilált család, az a médiák által megfertőzött lelkeség, amit beszívunk, az nem fogja majd ezeknek a bátor, hitért mindenre kész és ugyanakkor pietásban élő embereknek a százait idehozni, hanem magán viseli a kor gyarlóságát.

www.kairosz.hu

1500 Ft

9 789636 6202